

PARIS - EN GÅNG FÖR ALLA

(en månad i maj 2025)

av Johan Petré

PARIS - EN GÅNG FÖR ALLA

En månad i maj 2025

När min fru och jag slutade arbeta 2018 gjorde vi som de flesta andra nyblivna pensionärer. Vi skrev långa listor med sånt vi ville göra, aktiviteter som vi länge hade drömt om men aldrig riktigt haft tid till att förverkliga. Överst på våran listan stod det: "Tillbringa en längre tid i någon av våra favoritstäder, Venedig, Berlin eller Paris". Sju år och en Covid-epidemi senare hade vi ännu inte kommit till skott. Berlin kändes lite kallt och murrigt. En av de viktigaste aspekterna på en längre vistelse i en ny och främmande stad är att kunna kommunicera och komma i kontakt ursprungsbefolkningen. Att leva deras liv, typ "ich bin ein Berliner". Men i Venedig är urbefolkningen nästan utrotad och i Berlin fattar jag inte dialekten.

Vi älskade Venedig på vintern, särskilt i december eller januari när det var färre turister och de bofasta vågade sig ut ur sina lägenheter och vandrade runt på stan. Allting var så stilla och tyst. Folktomma gränder och isande kallt. Men januari skulle nog inte vara lika rolig om man skall bo där hela månaden. Och redan i mars är det fullsmockat med folk och omöjligt att ta sig fram till fots. Så då återstod Paris, som vi visserligen känner väldigt väl men som ändå är en stad som rymmer så mycket känsla och atmosfär. En stad där det alltid finns något nytt att se och göra, som ständigt förändras och skiftar form.

På 80-talet var min fru bosatt i Paris i nästan tre år. Men eftersom hon jobbade, var gravid och fick barn så hade hon sällan tid att utforska de olika stadsdelarna, hon var för upptagen av en massa vardagsbestyr för att verkligen kunna njuta av själva staden. Självt hade jag rest på skolresa till Paris redan i maj 1969, vid den tidpunkten hade min fru bara varit där på någon enstaka dagsutflykt. Trots att hon bara bodde drygt hundra kilometer därifrån. Sedan 1969 har jag sedermera besökt staden tjugosex gånger, men jag hade aldrig stannat där längre än 3-4 dagar åt gången, ibland inte ens så länge.

Men man kunde utan någon överdrift säga att jag var synnerligen välbekant med Paris. Jag klarade mig till och med obehindrat i den snåriga metron. Så idén med att vara där en hel månad hade egentligen inte så mycket med stadskunskap eller turism att göra, det enda jag egentligen ville var att för en gångs skull verkligen kunna insupa vardagsatmosfären. Att bo i en lägenhet och inte på ett hotell. Att gå och handla och laga mat. Att ta dagen som den kommer och njuta av det lilla livet. Och att inte känna sig som någon turist utan bara vara som ytterligare en av otaliga stadsbor som trampar runt på gatorna i sin dagliga lunk.

När min svägerska hade gått i pension och sålt sitt företag så köpte hon en liten lägenhet i Paris. Den var tänkt som en investering och genom en förmedling började hon genast få tillfälliga hyresgäster. Vi anmälde genast vårt intresse av att hyra en månad i skarven mellan två olika boende, men lägenheten var så populär att det blev aldrig någon skarv. Om en hyresgäst flyttade ut, vilket hände ytterst sällan, så hade han eller hon genast en kompis som stod i tur att ta över korttidskontraktet. Så vi lyckades aldrig få knö oss in på någon liten månad. Lägenheten var konstant uthyrd. Vi hade nästan gett upp hoppet om en månad i Paris.

Men till slut ramlade vi lite oförhoppandes över en helt annan möjlighet, den unga kvinna som hade sålt sin våning till min svägerska skulle åka utomlands i en månad och ville hyra ut sin nya lägenhet. Vi visste varken var den låg eller vad det kostade men vi slog till direkt. Vi var båda sjuttio år fyllda och ju äldre man blir ju mindre ork har man för att ge sig ut på några vidlyftiga projekt. Vi hade redan börjat känna oss lite väl hemkära och bekväma och mindre hågade på nya äventyr. Så det var nu eller aldrig. Vi tog chansen när vi fick den och det visade sig att både läget och priset var exakt vad vi hade önskat. Så i slutet av april 2025 började vi att göra upp planer för att bli riktiga Parisare månaden därpå. "Je suis un Parisien".

Vi blev aningen tagna på sängen av detta plötsliga erbjudande, vi hade bara en vecka på oss att planera allt som måste ordnas där hemma för att kunna vara borta en hel månad. Dessutom försökte vi sätta ihop varsin "wish-list" på olika aktiviteter i Paris som vi tidigare aldrig hade fått tillräckligt med tid till att göra. Detta var den enklaste biten under vår småstressiga förberedelsevecka. Det svåraste var att packa rätt, att bestämma vad vi skulle ha med oss. Vilka kläder och vilka skor var den viktigaste biten. Det var inte precis igår som vi hade rest iväg för att vara borta i en hel månad så vi hade tappat lite rutin på att packa våra stora resväskor.

Förutom att välja persedlar till vårt bagage så lade vi ner en massa tid på att fixa med diverse biljetter. För resan upp till Paris var det inga problem, eftersom vi redan hade biljetter till en konsert i närheten av Bastiljen den 6:e maj så hade vi sedan länge bokat ett TGV-tåg. Plus att vi hade två hotellnätter reserverade på Rue Charonne. För hemresan den 8:e maj var alla direkttågen till Lausanne fullbokade så vi hade istället köpt två billiga biljetter till Lyon och dessutom bokat ett hotell där för en natt. För att sedan fortsätta hemåt nästa dag. Hotellnatten var inga problem att bli av med men tågbiljetterna gick inte att avboka. Till en avgift nästan lika hög som biljettpriset kunde vi däremot boka om resan till ett nytt datum en månad senare.

Sedan kom det svåraste, vi skulle inte kunna vistas i Paris en hel månad utan att ha ett sorts abonnemang på metron och bussarna. Ett månadskort helt enkelt, precis vad parisarna själva utnyttjade. Att köpa en serie med 5-dagars turistikort skulle kosta en förmögenhet medan ett månadskort "bara" gick på åttioåtta euro. En ganska överkomlig summa när man tänker på att vi då fick obegränsade resor med alla färdstätt i hela den jättelika Paris-regionen. Svårigheten var bara att komma över dessa magiska pass.

Ett gammaldags alternativ hade varit att väl på plats gå till en biljettlucka nere i metron med pengar, ett foto och en id-handling. För ett månadskort är strängt personligt. Sen hade vi fått vänta några dagar på att få vårt kort hemskickat till den adress vi hade uppgivit. Ett så kallat Navigo-kort som man sen kunde blippa på alla spärar i metron eller maskiner längst fram i bussen, där man var tvungen att gå på. Det betydligt snabbare och modernare alternativet var förstås att göra allt på mobilen. Men det krävde att man skapade ett personligt konto och registrerade detta ihop med en selfie.

Hela denna procedur tog mig ett par timmar med ständiga två- och trestegsverifieringar. Ett vansinnigt hoppande mellan olika applikationer som man naturligtvis varit tvungen att ha laddat ner i förväg. Själva betalningen var inte heller enkel. Sedan kom det lurigaste, jag hade genomfört ett köp av ett månadskort men jag hade inget tydligt bevis på att jag var innehavare av detta sesam som skulle öppna stadens hela transport-system för en vilsen halvturist. Jag hade åtminstone väntat mig ett mail med en QR-kod. Jag var så illa tvungen att lita på att min biljett befann sig någonstans inne i min telefon, men jag kunde inte vara säker förrän jag kommit fram till stan och kunde prova att blippa min mobil på någon av spärarna.

Så det var med hjärtat i halsgropen som vi gick ner i metron under Gare de Lyon. Men Heureka - det fungerade. Jag hade ett osynligt månadskort gömt någonstans i min telefon, men jag visste inte riktigt var. Ännu en av dessa moderniteter som vi seniorer har svårt att förstå sig på. Men faktum var att det var både enkelt och väldigt praktiskt att använda. Det vara bara att hålla mobilen ovanför den blåa blipp-punkten så öppnade sig metropärren. Efter ett tag kändes det som om vi inte hade gjort något annat i våra liv än att åka tunnelbana med ett månadskort i telefonen.

En annan av våra förberedelser var på det monetära planet. Vi skulle naturligtvis göra av med en väldigt massa pengar i Paris, vi skulle springa på utställningar och gå på restauranger i en hel månads tid. Eftersom min fru är född i Frankrike har hon förstås ett franskt bankkonto, med en massa euro. Jag däremot äger bara en del svenska kronor och några schweiziska franc. I april 2025 hade den svenska kronan fått fnatt och rusat iväg till oanade höjder, jag valde därför att köpa en stor summa euro till en väldigt fördelaktig kurs. Och föra över dessa pengar till min frus franska konto. Detta helt utan någon bankprovision eftersom jag skötte allting själv på min internetbank.

Det är ju så med oss som bor i Schweiz att vi tycker att allting är så billigt i Frankrike. En vara som hos oss kostar hundra franc hittar man alltid för hundra euro (eller mindre) på andra sidan gränsen. Eftersom francen de senaste tjugo åren har varit upp mot tio procent mer värd än euron borde det alltså vara billigare att köpa varor i Frankrike, men bara förutsatt att man äger och använder euro. För om man använder sitt schweiziska kontokort vinner man ingenting på affären, det är den schweiziska banken som tar hem vinsten.

Dessa banker är traditionellt extremt bra på att göra vinster, åtminstone på sina inhemska kunder. Europeiska turister undviker Schweiz, förutom om det råkar vara fotbolls-EM eller något annat evenemang modell större. Oftast kommer de med både matsäck och sovsäck (läs husbil), för att slippa betala hutlösa priser på hotell och restauranger. Schweizarna är däremot kända för att vara ett vittberest folk, eftersom det alltid varit så mycket billigare att turista utomlands. Och det är här som bankerna funnit en av sina största inkomstkällor, att lura alla oss som handlar i främmande länder med schweiziska kreditkort.

Vi kan för enkelhets skull säga att tio euro kostar nio franc, något som ibland är fallet, åtminstone enligt den officiella växelkursen. Om jag då köper något i Frankrike med mitt kontokort borde ett köp på tio euro gå på nio franc. Men det underliga är att jag alltid enligt mitt köpekvitto har betalat samma summa i franc som i euro. Jag har betalt tio franc för något som bara borde ha kostat nio. Detta beror på två saker, banken har en egen växelkurs för oss kunder som är ungefär fem procent mindre fördelaktig än den officiella, dessutom tar min schweiziska bank drygt tre procent i provision på alla mina köp utomlands.

Så en fransk vara blir för mig nästan tio procent dyrare när jag handlar med mitt kort. Och det är inte säljaren som tar dessa pengar utan min bank. När vi kom till Paris var det alltså min fru som betalade i stort sett allting med sitt kort, på vilket det nu fanns en anseelig summa med mina euro. Jag hade enbart min lilla portmonnä full med eurosedlar, som hon hade tagit ut åt mig från en bankomat. Likväl hände det någon enstaka gång att jag olyckligtvis blev tvungen att använda mitt kreditkort, och då fick jag precis som vanligt betala samma summa i franc som varan hade kostat i euro.

Innan jag fortsätter är det på plats att förklara två fenomen som gör det betydligt enklare att fatta stadens uppbyggnad och dess funktion. Arrondissementen och metron. Har man lärt sig dessa två system har man kommit en bra bit på vägen för att smärtfritt kunna navigera runt i Paris. Förutom att vara landets huvudstad är Paris också ett av landets nästan hundra departement. Dessutom är det till befolkningstätheten landets största kommun. Det är därför man har indelat landets tre största stadskommuner Paris, Lyon och Marseille i mindre mer lätthanterliga delar. Dessa arrondissement är alltså som små kommuner inom en storkommun. De är delvis självbestämmande och har ett eget rådhus, en borgmästare och en förvaltning, precis som vilken annan kommun som helst ute på landet.

Men jag skall börja med departementet Paris, eller länet som vi skulle säga. "Imperiet" Frankrike är indelat i 101 departement, 96 i Europa och ytterligare fem för kolonierna "outre-mer". Denna länsindelning slogs fast 1790, då fanns det 89 departement som numrerades i alfabetisk ordning. Nummer 1 är Ain som ligger i Jurabergen och gränsar till Schweiz. Nummer 89 heter Yonne och ligger i nordvästra hörnet av den vidsträckta regionen Bourgogne. Min fru är född och uppvuxen utanför Auxerre i departementet Yonne, som fått sitt namn efter den mäktiga bifloden till Seine som rinner igenom staden. De flesta departement är uppkallade efter något viktigt vattendrag på eller längs med deras territorium.

Under årens lopp har det skett en mängd mutationer och andra förändringar men fransmännen försöker med lite trixande ändå hålla fast vid den ursprungliga nummerordningen. Corsica som hade nummer 20 blev till exempel med tiden för stort och delades i två lika stora delar. För att inte rubba sifferföljden så strök man helt enkelt nummer 20 och den södra respektive norra delen av Corsica heter numera 2A och 2B. Sen finns det en mängd departement som under årens lopp har bytt namn. Och trots att det nya namnet inte alls följer den alfabetiska ordningen har de ändå fått behålla sitt nummer. Paris är ett sådant exempel.

Det nuvarande departementet Paris var tidigare väldigt stort och hette Seine. Något som gjorde att det fick det alfabetiska ordningsnumret 75. Men den enorma invandring som skedde till Parisområdet gjorde att man på 60-talet skapade fem helt nya departement runt Paris. De lades till sist i listan numrerades från 91 till 96. Storlänet Seine försvann medan Paris innerstad blev till ett nytt och mycket mindre departement. Staden fick faktiskt behålla det gamla numret 75, fast "P" inte alls passade in mellan Savoie (74) och Seine-Maritime (76). Så när man ser en bil vars registreringsskylt slutar med 75 så vet man att det är en Parisare som är ute och kör. Fast tyvärr börjar systemet med geografiska nummerplåtar att luckras upp. "Tout fout le camp" som fransmännen själva säger, mycket fritt översatt "allt ballar ur och går åt pipan".

I Paris finns det tjugo stycken arrondissement fördelade i en sorts serpentin som utgår från det kungliga palatset och sedan gör nästan tre varv i medurs-spiral runt staden. Nummer ett till fyra är väldigt små och utgör de äldsta delarna av Paris. Och de ligger alla på Rive Droite, vilket tarvar en liten förklaring. För oss utbölingar rinner floden Seine från öster mot väster och skär på så sätt Paris i två delar, en nordlig och en sydlig. I det franska språkbruket utgår man istället från flodens riktning. Om man ställer sig med näsan åt det hållet som vattnet rinner har man en strand till höger och den andra till vänster. Så i Paris ligger alltså den högra stranden norr om floden och kallas Rive Droite medan den vänstra stranden i söder kallas för Rive Gauche.

Arrondissementen har inga namn utan enbart ett nummer. Louvren, Palais Royale, Hallarna och halva Île de la Cité är nummer 1. Norr om 1:an har vi 2:an med bland annat Börsen. Öster om 2:an kommer 3:an som är känt för sina Hôtels Particuliers, en samling slottsliknande kvarter som de rika borgarna byggde åt sig från 1500-talet och framåt i det som då nästan var en landsbygd. 4:an ligger söder om 3:an och öster om 1:an och då är vi nere vid floden igen. 3:an och 4:an bildar tillsammans en större stadsdel som heter Marais. I 4:an finns bland annat den vackra Place de Vosges, stadshuset Hôtel de Ville och den halva delen av Île de la Cité där Notre-Dame ligger.

Sedan hoppar vi över Seine och hamnar då i 5:an, 6:an och 7:an som ligger längs med vattnet på Rive Gauche. Då har vi gjort klart den innersta cirkeln och vänder tillbaka norr om floden. I en lång båge runt de första fyra arrondissementen ligger ytterligare fem, numrerade från 8 till 12, från väster till öster räknat. I öster är 12:an det första som dels löper längs med Seine och dessutom utgör en del av Paris stadsgräns. De tre yttersta arr:en på Rive Gauche är nummer 13, 14 och 15. De ligger alltså längst söderut. Till slut hamnar norr om floden där det sista lagret i denna serpentin består av det 16:e till och med det 20:e arrondissementet.

Men varför är alla dessa nummer egentligen värda att känna till. Departementsnumret på bilarnas skyltar är inte längre bundet till ägarens hemvist utan visar bara var bilen först blev inregistrerad. Så man kan inte längre vara säker på att föraren kommer från det departement som skylten visar. Men något helt orubbligt i det franska systemet är deras femsiffriga postnummer. De första två siffrorna är alltid numret på det

departement där du bor. Den tredje siffran är alltid en nolla för departementets huvudstad, eftersom Auxerre är huvudort i departementet Yonne har det postnumret 89000. Min fru kommer från den lilla staden Migennes som är departementets fjärde största och alltså har postnumret 89400.

Om du till exempel vill skriva ett beundrabrev till Mona Lisa så är adressen Palais Royal, Louvren, 75001. Då vet alla omedelbart vart brevet skall skickas. Först departementets nummer (75), sedan tredjesiffran 0 som är departementets huvudort och sist siffrorna 01 är numret för det första arrondissementet. Den lägenhet i Belleville som vi skulle hyra hade postnummer 75020. I skolan får barnen fortfarande lära sig att rabbla numren på de olika departementen. Min fru kan fortfarande nästan alla utantill, trots att hon bott femtio år i Schweiz. Och om du söker efter en adress till vad som helst i Paris är den första information som du får alltid arrondissement-numret. Och vår lilla kartbok över Paris är även den indelad i arrondissement.

Så kommer vi till slut fram till metron. Det är egentligen inte svårt att åka tunnelbana i Paris, varenda Stockholmare fattar ganska snabbt hur det fungerar. I korthet gäller det ju bara att kunna namnet på ändstationen åt den riktning på linjen som man vill åka. I Stockholm är det ju busenkelt eftersom alla linjer först bär till T-centralen och sedan sprider sig åt var sitt håll. Det finns nästan inte något annat ställe där man kan byta mellan två linjer. Om man i Paris vill ta sig från punkt A till punkt B finns det nästan aldrig någon direkt linje utan man har kanske 4-5 olika alternativa vägar. Beroende på hur många gånger man har lust att byta.

Den kortaste vägen är sällan den snabbaste, eftersom man då kanske behöver byta linje flera gånger. Och det tar tid att byta eftersom de oftast fullproppade gångarna är så smala och långa och har en mängd olika sorters trappor att avverka innan man kommer fram till nästa perrong. Jag tar oftast en lite längre omväg om jag på så sätt kan komma undan med ett enda byte. För vid varje byte måste man memorera en ny ändhållplats för färdriktningen till nästa linje som man tänker åka. Det är då det börjar bli lite svårt. Trots att det finns skyltar överallt är det svårt att snappa upp ny information "under gång". Alltså är det bästa att planera sin resa i förväg så man redan vet namnet på de olika ändhållplatser som utgör ledmotiven i ens färdväg. Så man slipper stå som ett levande fån och bli omkullsprungen i tunnlarna.

När jag har tagit in på hotell i Paris har jag hamnat lite överallt. Första gången (1969) bodde jag inte så långt ifrån Triumfbågen (16:e arr.), de följande gångerna blev det i Quartier Latin (6:e arr.). Sen dess har jag slafat i det 5:e, 9:e, 3:e, 10:e, 13:e, 19:e, 14:e och 11:e. Men aldrig i det tjugonde, och det var dit vi skulle nu. Denna stora stadsdel är mest känt för sina många branta kullar som på några ställen är precis lika höga som det välkända Montmartre med sin Sacré Coeur-kyrka. Vår lägenhet var belägen i den stora stadsdelen i nordost som kallas för Belleville, och som överlappar det 19:e och 20:e. En samling brant sluttande kvarter som alltid har förknippats med sin stora arabiska befolkning. Något som var en stark förenkling.

I Belleville lever precis alla sorters nationaliteter sida vid sida. För riktigt länge sen var det rena slummen där de absolut fattigaste bodde. Det var här som Édith Piaf växte upp, och hennes barndom var fruktansvärt tragisk. Sedan kom invandrarna, först befolkades dessa förfallna kvarter av kineser, sedan kom turkar och araber. När min fru bodde i Paris var Belleville en no-go ghetto dit man helt enkelt inte gick för att det rädde fullt krig mellan de olika invandrargrupperna. De slogs om marknadsandelar, om butiker, restauranger och försäljning av olika mer eller mindre otillåtna substanser. Så fort en lokal blev ledig bröt kriget ut igen.

Numera börjar även Belleville att bli en aning yuppiefierat, men inte för mycket. Vita människor med lite finare jobb har precis börjat upptäcka charmen med detta otroligt mångkulturella samhälle. Mitt i Paris. Det finns andra områden lite närmre stadscentrum som också hade varit ganska slummiga men som sedan blivit uppätta av de unga hipparna med för mycket pengar. Vilket gjorde att områdets priser på lägenheter och restaurangmat nästan fördubblades. Jag tänker inte nämna något om de riktiga förortsghetton där inte en enda skäggig hipster någonsin skulle sätta sin fot, men inom Paris stadsmurar finns det nästan bara Belleville kvar där fattiga människor fortfarande kan leva tämligen gott. Än så länge.

Det var alltså till detta Belleville som vi två sjuttioåringar skulle styra våra ålderstigna och något ostadiga ben. Men innan vi fick tillgång till vår lägenhet skulle vi sova två hotellnätter på Rue Charonne i närheten av Bastiljen. Första kvällen skulle vi gå på en konsert med en av mina absoluta favoriter nämligen Jeffrey Lewis från New York. Han är den ende jag vet som skriver precis samma sorts låtar, och spelar dem på precis samma sätt, som jag. Men vi höll på att missa hans konsert, vår tågresan till Paris började med att vårt lilla pendeltåg in till Lausanne tidigt på morgonen var inställt på grund av en nerriven kontaktledning.

När vi som tur var fick reda på detta debacle redan klockan sex så slängde vi oss blixtnabbt i bilen och körde in till stan. Och lämnade bilen på en parkering med en nyckel i avgasröret så att min plastdotter kunde hämta upp den under dan och köra hem den till Puidoux. Så vi hann till vårt TGV-tåg som för en gångs skull kom upp till Paris i tid. Vi tog metron med våra nyinköpta månadskort upp till våran hyresvärd i

Belleville, bara för att bli av med de enormt tunga resväskorna. Samtidigt fick vi en liten lektion i hur lägenheten fungerade rent tekniskt med lås, sopor, wifi, kök, badrum med mera.

Sedan promenerade vi ner mot Bastiljen och checkade in på hotellet. På vägen åt vi vår första Paris-måltid på en fin och ytterst prisvärd bistro inte så långt från vår nya bostad. Och på kvällen blev det Jeffrey Lewis som jag hade chansen att tjöta med i några minuter innan han skulle upp på scenen. Det var en väldigt trevlig bekantskap eftersom vi snabbt kom underfund med hur mycket vi hade gemensamt. Vi både tyckte om och producerade samma sorts musik. Vi skrev jättelånga rimmade texter som vi sjöng till snabba, punkiga men ändå ganska akustiska gitarr-melodier.

Det kunde inte vara större skillnad på två livsmiljöer än den mellan vår lugna tillvaro på landet i Schweiz och det snabba och bullriga Parislivet. Vi kom från en rofylld husklunga där det bodde knappt tvåhundra själar, och där det enda som hördes utifrån var böndernas traktorer eller barnen som väntade på skolbussen. Vattenfallet på vår tomt kunde eventuellt vara lite störande efter kraftiga regn men eljest var allt tyst och stilla. Våra grannar körde iväg till jobbet på morgonen och kom hem på kvällen. Men vi såg de nästan aldrig ute, de hade till och med små el-robotar som klippte deras gräsmattor fullständigt ljudlöst.

När vi hade gått av tåget på Gare de Lyon var det som om vi hade teleporterats till en annan värld. Att kalla det för en chock var bara förnamnet. Istället för en stillsam by på tvåhundra invånare kom vi till en megapol där det bodde mer än två miljoner, enbart i innerstaden. Det var en evinnerlig klunga med tätt sammanpressade människor som rörde sig åt alla håll och kanter. Överallt och när som helst. För att inte bli omkullsprungna på gatorna eller i metrokorridorerna fick vi skärpa våra sinnen till det yttersta, man fick ständigt vara vaksam för precis vad som helst kunde hända. I alla lägen var man tvungen att veta exakt hur man skulle bete sig och vartåt man skulle gå. Vår lilla halvsovande koncentrationsförmåga sattes på hårda prov, den rusade iväg från noll till hundra på de tio sekunder som det tog att gå ut från tåget och ner på perrongen.

Istället för att kunna gå rakt ut i en vacker natur och varken se ett enda hus eller möta en enda människa befann vi oss nu mitt i en myrstack. Det var inte bara trängseln som var stressande men också alla ljuden och lukterna. Plus synintrycken, att alltid behöva ha ögon och öron på helspänn blev till en början fruktansvärt tröttsamt. Man känner sig totalt utpumpad. Omställningen är så fullständig och det tar tid innan man vänjer sig vid det nya livet. Alla de gånger då jag bara legat på hotell några få nätter blev min Paris-vistelse till en stressig parentes i tillvaron. Jag hade aldrig tid att akklimatisera mig till det uppskruvade storstadstempot.

Jag hade alltid en hel lista med saker jag ville göra och flängde runt som en skållad iller för att hinna med allt. Jag gick på ren adrenalin och hade svårt att njuta av tillvaron eller reflektera över sakernas tillstånd. Det var resultatet som räknades och inte själva upplevelsen. Jag flög lite ovanför och kunde inte sjunka ner. Jag blev till en dron som snuddade vid ytan men aldrig kom innanför skalet. Sen kom jag hem och skulle tända av från trippen. Då jag funderade på vad det var som egentligen hände och om det jag hade sett och upplevt verkligen hade varit värt denna snabba och flyktiga resa. Men denna gången skulle allting komma att bli så mycket annorlunda. Jag skulle existera i Paris på en helt annan sorts gräsrotsnivå.

Till slut så levde vi alltså i vår egen lilla Paris-bubbla där vi varje dag hade några få fasta punkter. Vi hade oftast bestämt en aktivitet, ett museum, en park, en bio, en busslinje eller vad det vara månne som stod på dagens program. Plus förstås var vi skulle äta, beroende på vad vi var sugna på, och vad som eventuellt behövde handlas. Det var inget späckat schema, vi försökte begränsa våra utflykter till ett göromål om dagen. Vi hade ju tid på oss, vi kunde ta det lugnt och skjuta upp vad som helst till morgondagen. Det var väldigt rofyllt att slippa alla dessa måsten som man oftast erfar som en vanlig turist, när man vill hinna med att se och göra så mycket som möjligt. Nu tog vi en dag i sänder och försökte njuta av tillvaron.

När jag vaknade på morgonen och gjorde mina fem tibetanska yoga-övningar framför det höga fönstret ut mot gården så kända jag mig nästan som hemma. Högt uppe i skyn flög de pilsnabba tornseglarna förbi, precis som när jag går till simbassängen i Chexbres och efter fullgjorda tusen meter lägger mig på rygg på gräsmattan för att torka och. Då är det allt som oftast kappsegling uppe på himlavalvet med hela den stora skaran som häckar i kyrktornet bredvid. Tornseglare är en av mina favoritfåglar och de var kul att se att de även fanns uppe på Bellevilles kullar.

Vi kom in i en rytm som passade oss rätt bra. Vi sov ganska länge, jag vaknade oftast först och gick upp för att sätta mig vid datorn och skriva en stund. Sedan åt vi en stor och långsam frukost, och pratade ihop oss om en liten planering över vad vi skulle göra. Det berodde lite på dagens utvalda aktivitet vilken tid vi gav oss iväg hemifrån. Men det blev för det mesta någon gång vid elva-tiden. Som vanligt hade vi väldigt svårt att anpassa oss till de franska matvanorna. Vi hade ätit alldeles för mycket till frukost och alldeles för sent för att

vara hungriga redan till den stora lunchen, som fransmännen åt mellan tolv och halv tre. Men då hade de ju bara druckit en kopp kaffe på morgonen, och inte ätit ett helt lass med müsli och mackor som vi.

Vi hamnade alltså ständigt lite i kläm, ibland hade vi bestämt att faktiskt äta lunch på lokal och då gick vi upp lite tidigare och åt en aningen enklare frukost. Och försökte sedan få en plats på bistron strax före två då köket stängde. Eller så försökte vi antingen hitta ett av de fåtaliga matställen som serverade lagad mat hela dan. Men detta var oftast turistställen där menyn var starkt begränsad och där maten var sämre och dyrare. Det andra alternativet var att äta en banan eller ett äpple när vi blev hungriga och vänta på att restaurangerna öppnade sin kvälls-servering. Vissa drog igång redan klockan sex medan andra hade stängt ända fram till halv åtta. Då var vi rejält svultna och hängde ofta på låset när matställena slog upp sina dörrar.

Det tredje alternativet var att gå till något av Bellevilles otaliga matställen som serverade hämtmat. Där fanns precis allt man kunde tänka sig, vi provade det grekiska, libanesiska, vietnamesiska och indiska köket. När vi kom hem efter en av våra långa dagar ute på stan var det perfekt att köpa med sig ett antal plastbyttor med olika godsaker och komponera sin egen lilla middag.

Jag hade lyckats få igång ugnen så vi åtminstone kunde värma det som eventuellt smakade godare när det var varmt. Som till exempel en fryspizza. Men för det mesta åt vi en kallskuren hemmamiddag. Med en flaska dyrt vin från den stora bio-butiken rakt över gatan. På så sätt kunde vi äta redan vid fem-tiden vilket var den vanliga middagstiden för oss som praktiserar den periodiska fastemetod som kallas för 16/8. Något som betyder att vi "bara" åt något ordentligt två gånger under en åttatimmarsperiod och fastade dygnets övriga sexton timmar.

Om jag med ett enda ord skall beskriva den branta gatstump där vi bodde så blir det: kineser. De fanns precis överallt. Lite längre ner på gatan höll turkarna hus men på våra tvåhundra meter av Rue Belleville var det kineserna som härskade oinskränkt. Där fanns åtminstone fem olika butiker dit kineser från hela Paris vallfärdade med metron för att göra sina veckoinköp. Där fanns åtminstone fem olika kinesiska matställen av olika storlek och inriktning. Den kinesiska populationen drev även två optikaffärer, en massagestudio, en nagel- och en fotvårdsklinik, en klädfaffär, en kinesisk restaurang-skola och till och med en kinesisk vinbutik ! Och då har jag säkert glömt en del av de hål i väggen som tillhandahöll andra mer eller mindre kinesiska varor och tjänster.

Det fanns en specialiserad matbutik som trots en ganska begränsad yta måste haft en helt fenomenal omsättning. Det var i denna butik som de flesta kineser som inte bodde i kvarteret gjorde sina inköp. Det var ganska svårt att ta sig fram, dels hade affären utökat sitt territorium med halva trottoaren, dels var det en strid ström med enorma shoppingvagnar mellan butiken och metrostationen. Men det värsta var varu-bilarna. På en månad tror jag inte att jag passerade kinesaffären en enda gång utan att det stod en eller flera små lastbilar och det sprang en hord med unga kineser och lastade ut tonvis med olika varor. Och när vi väntade på metron hade vi alltid ett gäng gamla tanter med sina dragkärror sprängfulla med kinesiska varor.

Enligt en ganska ny undersökning har man sett att av de som idag bor inom stadens gräns är bara 30% verkligen födda i Paris. Av detta kan man förstå att det finns en konstant stor invandring av lyckosökare från världens OCH från Frankrikes alla hörn. Men detta är inte den enda förklaringen till den låga andelen av Parisare i Paris. Det finns även en stor utflyttning av infödingar som med tiden har fått det bra ställt och som kommit att föredra en lugn tillvaro i en individuell villa i någon av de rika och välordnade förorterna.

För om det är en stor skillnad mellan rika och fattiga i de olika arrondissementen i Paris så är skillnaden ännu mer iögonfallande i det vidsträckta området utanför stadsgränsen. I förorten är ghetto-byarna av betong betydligt mer nergångna än liknande kvarter inne i Paris. Och de luxuösa kvarteren med golfbanor och mur-omgärdade jättevillor betydligt mer eftertraktade än borgarvåningarna inne i stan. Om man nu har råd att köpa sig en fristad och en tillflyktsort där man går säker ifrån alla mindre värda individer.

Paris hade blivit väldigt rent, det var något vi snabbt kunde konstatera nu när vi inte bara var på genomresa utan besökte Paris alla stadsdelar. För denna utveckling kan vi tacka Paris socialistiska borgmästare Anne Hidalgo, som sedan 2014 har drivit ett miljöprojekt som har revolutionerat stadsbilden. Vi har fått nya parker och planteringar lite överallt. Otroligt mycket grönska. Vi har fått gågator och breda cykelbanor, något som har gjort att väldigt många har ställt av eller sålt bilen och nu tar cykeln. Alla elbilar och bussar har gjort att stadsljudet har sänkts med åtskilliga decibel. Och när dieseltrafiken nästan försvunnit luktar det riktigt gott. Håret behöver inte tvättas varje dag och alla verkar må mycket bättre.

Jag hade aldrig sett så många sopåkare i Paris, de verkade vara ute dygnets alla timmar, alla dagar i veckan. Och numera tog de sitt jobb på blodigt allvar, de var snabba och effektiva och de slarvade inte det minsta utan tog verkligen med sig allt. Naturligtvis var de alla svarta, ingen vit man i Paris skulle väl kunna tänka

sig att ha som jobb att åka runt och tömma sopcontainrar. Denna nya seriösa inställning till sopor verkade ha smittat av sig till gemene fransman, på flera olika sätt. Man såg inte längre nån som slängde skräp ifrån sig utan alla uppsökte nån av de otaliga sopkorgarna. Man såg nästan inget hundbajs och väldigt mycket färre fimpar. Trottoarerna hade aldrig varit så prydliga och det var ett rent nöje att promenera.

Vädret denna majmånad var för det mesta bra, mycket sol. Ibland aningen för kallt när nordanvinden blåste på, ibland lite för varmt. Speciellt om man som vi vandrade längs solbelysta kajer och breda boulevarder. Eller allra värst när vi på hemväg stretade från metrostationen uppför den branta rue Belleville. En enda gång kom det ett riktigt åskoväder då regnet vräkte ner i en timme eller två, men då hade vi tur och satt i skydd inomhus. Vi åt en riktigt god (och dyr) middag på ett av Paris absolut vackraste jugend-brasserier Mollard. Som ligger strax intill Gare St. Lazare.

Vi blev placerade vid ett bord ut mot gatan men med en god överblick över den fantastiska matsalen. Plötsligt öppnade sig himlen och regnet vräkte ner, ganska oväntat och väldigt starkt, ungefär som att stå under duschen. Parisarna var inte förberedda på denna syndaflojd och sprang med vatten upp över fotknölarna nästan i panik för att söka någon sorts regnskydd. Inne i busshållplatsens minimala skjul stod folk packade som sardiner. Och de flesta skulle inte ens ta bussen. Men på en hel månad var detta alltså den enda gången som det verkligen regnade. Jag tyckte riktigt synd om bönderna, det kan inte varit mycket som vuxit denna kyliga och torra majmånad.

Jag hade förstås med mig ett paraply och en vindtät och regnbeständig jacka. Denna jacka använde jag bara två dagar, mest för att det blåste lite kyligt. Paraplyet hade jag med mig ut en enda gång, men eftersom det inte var något riktigt regn utan bara lite smådroppar i luften så fällde jag inte ens upp det. Några dagar var det så himla varmt att jag inte ens hade på mig min jeansjacka utan gick i bara skjortan. Men då blev jag tvungen att ta med min ryggsäck, något som jag egentligen inte gillade. Med jeansjackan fick jag plats med allt jag behövde ha med mig i de stora innerfickorna. Och sedan hade jag inget att bära på.

Vår lägenhet var fantastiskt fin och ren. Den var helt nyrenoverad och inte särskilt inbodd. Den hade bara två stora fel, den var oerhört opraktisk och den var väldigt, väldigt skinande vit. Alla taket och väggar var kritvita, utan den minsta nyans eller relief. Det fanns inte en enda tavla eller affisch någonstans, väggarna var helt tomma förutom några helvita armaturer. Alla möbler förutom ett bord var vita, till och med lamporna, elementen och den stora bokhyllan. Köket och badrummet var förstås helt vita. Så även sängen, lakanen, sänglamporna, handdukarna och de tunna gardinerna. I vardagsrummet fanns en golvlampa av trä som var brun, det var i stort sett den enda vi tände på en hel månad. Bara som motvikt till allt det vita.

Det fanns något kliniskt över all denna renhet, vi vågade knappt röra oss för att inte sätta några fläckar. Det var som ett gammaldags sjukhus, eller snarare dårhus. För efter några dagar började all denna vita färg gå oss på nerverna. Det som såg så oerhört fint ut vid första ögonkastet var ett rent helvete. Lägenheten skulle säkert gå bra att sälja, men den var omöjlig att bo i. Man blev tokig om man var hemma för länge, men det hade vår värdinna kanske inte ens lagt märke till. Som alla unga Paris-människor var hon antagligen bara intresserad av det estetiska, ytan var viktigare än innehållet och känslan.

Toaletten var förstås minimal men den fungerade som den skulle, förutom det faktum att det inte fanns någon hållare för toapappret. Rullen stod väldigt högt upp på en hylla bakom toastolen. Naturligtvis glömde jag varenda gång att ta ner den innan jag gjorde det jag skulle och fick sedan resa mig och nästan bryta ryggen för att få tag på lite papper. Till slut kom jag på att eftersom man hjälpligt kunde stänga till om sig utan att manövrera dörrhandtaget så var detta en idealisk plats för att hänga upp rullen. Precis framför näsan när man väl behövde den.

Sängkammaren var sval, tyst och luftig och sängen precis lagom hård. Problemet var ljuset. Fönstren var helt nya men absolut ingenting hade gjorts åt de typisk franska fönsterluckorna. Åtminstone inte de senaste hundra åren. Eftersom det varken fanns persienner eller mörka gardiner var luckorna ett måste för att få rummet aningen mörkt och hindra insyn från grannarna tvärs över. Jag lyckades med mycket möda att nästan få stängt luckorna i fönstret bredvid våran säng. När jag väl fått igen de gistna lämmarna vågade jag inte röra något utan behöll de stängda. Det andra paret gick inte att rubba. Det hade kanske gått med lite våld men då hade jag riskerat att stå med några ruttna plankor i näven och det ville jag förstås inte.

Sängbelysningen var ett stort mysterium som det tog tid att behärska. De gick inte att tända. Till slut kom vi på att för att kunna läsa fick man först slå på takbelysningen, det var enda sättet att få igång läslamporna. Eftersom vi inte ville ha vråltänt i hela rummet fick vi sedan dimmra taklampan, men absolut inte släcka den helt. För då slocknade även läslamporna. Och varje kväll när vi hade läst färdigt var det samma visa, vi släckte våra små spottar men det var fortfarande halvljust i rummet. Vi hade förstås glömt att först gå upp

och släcka taklampan innan vi släckte läslamporna.

Vi vågade aldrig slå på TV'n, och riskera att inte kunna stänga av den igen. Denna anläggning fanns också installerad i sovrummet och bestod av en jättestor duk som man med en fjärrkontroll kunde dra ner över de fyra garderobsdörrarna på rummets ena kortsida. Men det gällde att dörrarna var riktigt stängda annars kunde det haka upp sig. Ovanför sängens huvudända fanns en liten alkov där en så kallad beamer stod placerad. En apparat som styrdes av två andra fjärrkontroller. Enligt vår värdinna skulle man till och med kunna se på Netflix, om man vågade sig på alla knappar och inställningar. För mig blev det alltså en dryg månad helt utan television, min fru som är en aning TV-torsk tittade på en del schweiziska program på sin dator.

Vi hade också stora problem med badrummet. Vi fick duscha i badkaret men det var inte så farligt, det gör vi även hemma hos oss. Men eftersom badkaret stod helt oskyddat längs väggen och det inte fanns något dusch-draperi så fick vi sitta ner. Annars förvandlades golvet till en insjö. Redan det var lite jobbigt. När jag stod på knä för att tvätta mitt långa hår fick jag se till att fånga upp vartenda hårstrå som råkade lossna. För avloppet var som överallt i Paris redan så igentäppt att några få av mina hår skulle gjort att det beknade igen totalt. Men det värsta var att varmvattnet inte gick att reglera, hur mycket vi än vred på spaken förblev det lika kokhett. Jag kunde knappt skölja mig utan att få brännsår.

Köket var en ren katastrof. Det fanns bara en espresso-bryggare men eftersom jag bara dricker vanligt kaffe så fick jag värma vatten i en kastrull och göra Nes-kaffe. Det var med knapp nöd jag fick igång plattan, det fanns bara en massa röda dioder på glashällen som man skulle trycka på. Jag fick trycka länge innan jag lyckades få hällen att värma där jag ville. Ugnen var ännu mer avancerad, vi fattade ingenting. Jag är generellt emot mikrougnar men här längtade jag nästan efter en gammal hederlig mikro. Av allt porslin, bestick, skålar, fat, knivar och annat husgeråd fanns bara sånt man inte behöver. Så vi lagade aldrig någon mat. Ibland köpte vi hem hämtmat, men bara sånt som vi inte behövde värma.

Vi visste egentligen inte vad vår husvärdinna hade för yrke, vi visste bara att hon förmodligen levde ganska gott på att köpa gamla ruffiga lägenheter som hon totalrenoverade och sedan sålde skapligt dyrt. Så man kunde kanske säga att hon var en sorts inredningsarkitekt. Hon hade redan sålt sin gamla lägenhet till min svägerska, det var så vi kom i kontakt med henne. Precis innan vi skulle åka hemifrån fick vi reda på att hennes långa semesterresa blivit inställd, hennes svärfar hade just dött och hon skulle bo i två veckor hos sin mamma. Sedan hade hon faktiskt köpt en ny lägenhet som hon börjat renovera. Dels ville hon inte bryta sitt löfte till oss, men dessutom behövde hon våra svarta hyrespengar. Vilket ju var tur för oss.

När vi hade bott i lägenheten en vecka och började bli hemmastadda med våra små rutiner såg vi en handskrivna lapp uppklistrad vid porten nere på gården. Där stod att läsa att en av lägenhetsinnehavarna ovanför oss bad om ursäkt, eftersom han skulle isolera och bygga om hela sin lägenhet skulle det tyvärr förekomma en del störande oljud. Detta störningsmoment var inte preciserat, varken dess art eller dess längd. Nästa morgon vaknade vi halv nio av två ettriga och ytterst bullersamma slagborrmaskiner drog igång. Ett oljud som kunde väcka upp döda ur sin grav. Tre veckor senare var det fortfarande samma visa, varje morgon satte vi oss plötsligt spikrakt upp i sängen när slagborrarna drog igång ovanför vårt huvud.

Vi började förstå varför vår hyresvärdinna hade velat vara hemifrån just denna maj-månad. I en hyresgästförening var naturligtvis alla medlemmar informerade i förväg om kommande arbeten. Och eftersom hon var en så kallad freelance så hade hon förmodligen ingen arbetsplats att gå till utan jobbade mest hemifrån. Vilket skulle ha varit rena tortyren med allt oväsen och spring i trapporna. Jag vet för jag försökte som vanligt att skriva lite på morgonen men det var omöjligt att koncentrera sig. Hon ville resa bort men när hon fick en välbetalt projektjobb ville hon fortfarande inte vara hemma utan istället arbeta hos sin mamma eller i sitt nyinköpta renoveringsobjekt.

Efter ett tag började borrmaskinerna att gå oss på nerverna, det var som om det lät värre dag för dag. Ljudet var inte bara högt och obehagligt, det skar verkligen genom märmärg och ben. Dessutom var det enerverande oregelbundet, tio sekunders vrålande och sedan en viss tystnad. Som dock inte varade särskilt länge. Man kunde bli tokig för mindre och efter en bullrig frukost försökte vi ge oss ut på stan så fort som möjligt. Sedan kom vi inte hem igen förrän sent på eftermiddagen när byggjobbarna höll på att städa. En dammsugare är väldigt mycket tystare än en slagborr. Det var bara på helgerna som det var riktigt tyst.

Parisborna har jämt bråttom, de flesta har ett jobb att gå till eftersom det är i Paris nästan alla jobb finns. Och där det finns jobb finns det pengar. Detta är anledningen till att det bara är i Paris som alla dessa fina små butiker som säljer allt mellan himmel och jord fortfarande existerar. Åk till vilken fransk landsortsstad som helst och ingen av den sortens affärer finns längre kvar. Allting är koncentrerat till 2-3 jättelika

butikscenter i utkanten. Dit man måste ha bil för att kunna ta sig. Något som gör att de vackra gamla stadskärnorna är förvandlade till rena spöktäder dit man knappt vågar gå när mörkret har fallit.

Paris består egentligen av en mängd hopvuxna små landsorts-städer där varje stadsdel har sitt eget liv och sin egen charm. För här är allting fortfarande levande, myllrande, färgrikt och högljutt. Artrikedomen är förbluffande. Folk flänger runt på cyklar, skotrar och diverse andra fortskaffningsmedel som man inte ens visste om att de fanns. Nästan ingen åker bil. Men de som går, de rör sig väldigt fort och målmedvetet. Man kan genast se om det är en Paris-bo eller en turist som tar sig fram på trottoaren. Själva kom vi ganska snart in i samma trall. När vi gick ut var det inte bara för att flanera, vi hade alltid ett bestämt mål dit vi rörde oss så fort våra gamla ben orkade med. Självklart var vi inte lika snabba som infödingarna, men åldern och våra tveklösa men något långsamma steg räddade oss från att bli tagna för några vanliga turister.

Eftersom min fru varit bosatt och arbetat i Paris hade hon haft en massa arbetskamrater och andra vänner men ungefär samma bakgrund, den att nästan ingen var född eller uppvuxen i Paris utan hade sökt sig till storstan för att det fanns välbetalda jobb. De kom från små landsortsstäder och i bagaget hade de fortfarande de vanor och den mentalitet som präglade det lilla livet på landet. I Paris levde de nu nästan samma liv, de hade sitt hus, sina grannar, sin kvartersbistro, sitt bageri och sina andra småbutiker dit de gick varje dag. De hade inget behov av Paris mer än att Paris var den plats där det fanns jobb. Så i sitt vardagliga liv levde de som om de fortfarande bodde kvar i sin lilla stad på landet. De visste förstås vilka metrolinjer som gick till arbetsplatsen, men om de nån gång hamnade utanför de kända kvarteren var de lika vilse som en nykommen turist. Eller nästan mer, en turist hade åtminstone vett att ta med sig en karta.

De Parisbor som hade mest bråttom var cyklisterna. Vi hade redan noterat detta faktum vid tidigare besök och hade nästan lärt oss denna nya teknik att försöka korsa en gata. Det viktigaste vid övergångsstället var inte att kolla efter bilar, det var de första två metrarna som var farligast. Då när man först skulle över cykelbanan. Cyklarna körde ofta fortare än bilarna och de hade knappast några bromsar. Det finns en mängd fotgängare, inte bara i Frankrike, som har avlidit efter att ha blivit påkörd av en cykel. Som gammal cyklist blev jag tämligen bedrövad över att se denna nästan totala laglöshet som i förlängningen bara gav cyklisterna en vansinnigt dåligt rykte. När man som livrädd fotgängare drog alla över samma cykelram.

Eftersom jag själv för det mesta tagit mig fram på två hjul och dessutom tycker att cykeln är stadens absolut bästa fortskaffningsmedel så bär det mig emot att kritisera. Men cyklisterna i Paris verkar ha 30 km/t som minimihastighet. Oftast går det mycket fortare än så. Själv blir jag rädd och vågar nästan aldrig cykla så fort. Nästan ingen har hjälm på sig men det kan jag inte säga nåt om, det har inte jag heller. Men då rör jag mig också framåt i helt andra hastigheter än dessa parisiska dödsföraktande velociped-piloter som dagligen skrämmar livet ur oss timida fotgängare som bara försöker ta oss över en gata.

Miljömässigt är det naturligtvis bra med alla dessa cyklister, men de är fruktansvärt respektlösa. Det stora problemet är att ungefär hälften regelbundet cyklar mot rött. De har ju så hemskt bråttom. För fotgängare är det extra svårt, bara för att vi har grönt vid ett övergångsställe är vi inte på den säkra sidan. Det kan alltid komma en cykel. Men polisen försöker stävja detta farliga ofog med cyklisternas egna vapen, de flesta patruller som jag såg var cykelburna. De körde i grupper om fyra och de fanns nästan överallt. Och de hade nästan alltid haffat nån. Inte bara cyklister utan de stoppade och bötfällde även många bilar som brutit mot trafikreglerna. Eller parkerat uppåt väggarna galet.

Så dessa flygande cykelpatruller har mycket att göra, jag såg ett exemplar av "de fyras gäng" nästan varje dag och de hade alltid stoppat någon som de höll på att bötfälla. Trafiken i Paris är extremt tät och rör sig sakta hela tiden på gränsen till det förbjudna. Det finns ingen som stannar när trafikljusen slår om till orange utan alla försöker tränga sig förbi även när det slått om till rött. Eftersom det oftast är kö på andra sidan gatan så fastnar dessa bilar mitt i trafiken och de andra som just fått grönt kommer ingenstans. Vilket skapar ett ursinnigt tutande från alla håll. Detta händer precis hela tiden.

I Paris har man sedan länge enkelriktat de smalaste gatorna. På senare tid har det tillkommit en massa nya gator som visserligen är så breda att man skulle kunnat få plats med mötande trafik. Men man har valt att underlätta för kollektivtrafik, utryckningsfordon och cyklar genom att ha det ena körfältet tillåtet enbart för dessa fordon, och enkelriktat för alla andra. "Våran" gata var ett sånt exempel, den gick rakt över Bellevillekullen, som alltså är lika hög som Montmartre. I den branta backen ner mot Boulevarden var det fritt fram för bilar och där blev det alltid trafikstockningar. Det andra körfältet upp mot toppen fick bara bussar och cyklar använda.

Vi gjorde ibland misstaget att hoppa på en av de två bussar som tog oss in mot stan redan en bit upp i backen, nästan utanför vår port. Sedan blev vi ofta sittande i den nedåtgående kön i tio minuter innan vi ens

nådde till korsningen trehundra meter längre ner. Cyklisterna hade inte detta problem, de seglade förbi hela kön i drygt femtio knuck genom att använda den fria uppåtgående körbanan. Fast de fick förstås se till att de inte mötte någon stor buss som stånkade upp för backen i deras nästan privata körfält. Jag skulle aldrig ha vågat cykla på det viset och ibland skämdes jag över att vara cyklist, när jag såg dessa dårar konsekvent cykla mot rött och bryta andra trafikregler.

Vår två kilometer långa gata går brant upp från Boulevard Belleville i väster, sedan nästan lika brant nerför till Porte de Lilas i öster. En av alla dessa välkända "portar" där det sker en ständig utväxling av fordon med personer eller varor mellan Paris innerstad och dess omgivningar. Rue de Belleville är en av dessa gator som bildar stadens blodomlopp. En försörjningsartär som löper nästan spikrakt från stadsgränsen vid Lilas ända in till stadshuset Hôtel de Ville ett stenkast från floden Seine. Alltså mitt i stan.

I grova drag kan man säga att denna sex kilometer långa gata är uppdelad i tre lika stora etapper. Den första delen från Porte de Lilas räknat heter alltså rue Belleville. I korsningen där vi tog metron bytte gatan namn till Faubourg du Temple. Här började de rent turkiska kvarteren, turkarna hade totalt monopol på precis alla sorters butiker. Ungefär som kineserna uppe hos oss. På Place République bytte våran gata namn igen till det kortare rue du Temple, vilket den behöll ända ner till floden. Den äldsta gatdelen hette alltså bara Temple, på nästa sträcka ut ifrån centrum hade man lagt till Faubourg som betyder ungefär "förort". Längst ut från stan fick gatan till sist namnet Belleville efter den by som en gång låg uppe på kullen.

Boulevarderna som korsar våran rue heter alltså också Belleville. När det blivit bestämt att vi skulle få hyra vår lägenhet ville vi förstås kolla omgivningarna på Google Earth och Streetview. Men vi hade förväxlat gatunamnen och sökte förtvivlat efter Belleville 40 nere på boulevarden. Där hittade vi bara en möbelaaffär så det var något som inte stämde. Till slut fattade vi att Boulevard och Rue Belleville inte var samma sak. Sen var det ganska lätt att se på datorn var porten in till gården där vi skulle bo befann sig.

Denna boulevard Belleville är en liten del av den kanske längsta sammanhängande gatusträckningen i Paris. Den byter namn tio gånger beroende på vilken stadsdel den passerar. På sin halvcirklrunda väg från Place de la Nation i öster till Place d'Étoile i väster heter den i följande ordning: Boulevard de Charonne, Ménilmontant, Belleville, Villette, Chapelle, Rochechouart, Clichy, Batignolles, Courcelles och Wagram. Och då är vi till slut framme vid Triumfbågen i andra ändan utav stan. Denna Triumfbåge som var det första jag såg av Paris när jag 1969 hade kommit dit på skolresa och just checkat in på vårt hotell. Då bodde vi på ett litet horshotell som låg ett stenkast från svenska kyrkan på Rue Méderic. Och några hundra meter från Triumfbågen.

Som de flesta boulevarder har gatan en vacker allé med stora träd och ett promenadstråk mellan körbanorna. På tisdagarna var mittstråket ockuperat till sista kvadratmetern av en otroligt välbesökt och exotisk marknad. Denna kilometerlånga sträcka med diverse stånd var något som jag aldrig tidigare hade skådat på denna sidan om Marrakesh. Varorna, dofterna, försäljarnas heta lockrop på någon arabisk dialekt, allting påminde om Asien eller Afrika, men absolut inte om Paris. Vi gav oss sjutton på att vandra genom hela detta getingbo från den ena ändan till den andra. Det tog en dryg halvtimme att komma fram till slutet. Då hade vi knuffats, blivit utskällda och överkörda av framfusiga kärringars inköpskärror.

Eftersom Parisborna alltid har så bråttom blir man tvungen att planera sin stadsresa i förväg. Så man vet vart man är på väg, var man skall byta för att komma dit och hur man skall gå. I synnerhet om man tar metron och måste vandra genom kilometerlånga smala korridorer varje gång man byter tåg. Om man tvekar det minsta om vägen och blir stående någonstans är det stor risk att man blir nedtrampad. När jag lär mig byteslinjernas indikeringar utantill så är det inte enbart av snobbism för att jag vill ge sken av att vara en Parisare utan det är i första hand en säkerhetsåtgärd.

Vi Parisare vet alltid precis vart vi är på väg, och vi tvekar aldrig en tiondels sekund när vi byter fil i den ständiga strömmen av folk i metrons korridorer. Vi går med snabba självsäkra steg och tittar alltid bara rakt fram. Gud nåde den som råkar titta på nån annan, han måste vara från landet. Just den biten har jag alltid haft svårt med i min Paris-anpassning. Jag tycker det är intressant att titta på folk, en enda liten metroresa och du ser förmodligen tusen nya ansikten. Vi är två miljoner gula, vita, röda eller svarta, men vi är alltid på väg mot något håll. Nämligen till det som är vårt mål. Har vi inget mål är vi förmodligen uteliggare och alltså paria som man alltid måste låtsas som om man inte ser.

Det är samma stress när man fotvandrar, det finns ett fåtal ställen där man kan flanera i lugn och ro, i sin egen takt. Men man får vara noga med var man väljer att flanera. Man kan göra det i en vidsträckt park eller under träden i mitten av en grönskande boulevard. Där kan du faktiskt få se ett ovanligt spektakel, en inföding som vandrar nästan lika långsamt som en schweizare eller en svensk. Men gud nåde dig, du får

absolut inte dra benen efter dig i någon av rue Bellevilles trådsmla trottoarer upp eller ned längs backen. Där det passerar åtminstone femtusen människor per dag. Och de går alltid väldigt fort.

Så att vandra på en gata i Paris, eller i metron, är en konst som man inte lär sig i brådrasket. Man måste vara oerhört alert, nästan ha ögon i nacken och alltid kunna förutse vad som skall hända. Dessutom tittar vi nykomlingar alltid på våra medresenärer, något som infödingarna konsekvent undviker. Det är därför som vi som inte är infödda Parisbor blir så otroligt utmattade de första dagarna i staden. Det tär oerhört på krafterna att alltid vara så koncentrerad. Efter några dagar börjar man vänja sig vid tempot och många av de små val man hela tiden måste göra blir mer omedvetna och automatiska. Utan att man alltid behöver tänka först innan man utför en handling.

I metron måste man alltså vara snabb men ändå vaksam, och man får absolut inte lida av klaustrofobi. Detta unika och väldigt komprimerade transportnät började byggas redan år 1900. I slutet av trettio-talet var systemet redan färdigbyggt, det enda som har hänt efter kriget är att de flesta linjer förlängts ut mot de nya förortsområdena. Annars är metrons linjesträckningar och infrastruktur i stort samma samma som på trettio-talet. Detta är något man verkligen kan reflektera över, hur kan ett så uråldrigt kommunikationsnät fortfarande fungera så bra. De ändlösa korridorerna är långa, slingrande och för det mesta löjligt trånga. Det är som gjort för att gå vilse eller kollidera med snabba folkmassor som alltid vet vart de är på väg.

Men metron fungerar faktiskt, mycket tack vare parisarna själva som lärt sig att bemästra och integrera detta system i sitt tänkande och sin vardag. De vet precis hur man måste gå tillväga för att allt skall flyta och fungera. Turismen är förstås ett stort störningsmoment i metron, men precis som i staden ovan jord rör sig turisterna som tur är bara i vissa väldigt inskränkta enklaver. Och precis som parisarna själva har också vi lärt oss att så långt som möjligt undvika dessa områden. För då slipper vi all den oreda som okunniga och ytliga turister ständigt orsakar både ovan och under jord.

Jag hade aldrig tidigare sett så få turister i Paris, och det berodde inte på att de inte var där. En enda gång råkade vi faktiskt befinna oss vid Notre-Dame, då såg vi att denna majmånad, ett knappt år efter Paris-OS, hade dragit till sig minst lika många selfie-fotografer som tidigare. Men på något underligt sätt verkade turistströmmen ha förtätats just ikring de absolut största sevärdheterna. Något som förstås är helt logiskt i den masshysteriska och genom-centrifugerade sensationsvärld som alla nu lever i tack vare de sociala kräverken. Detta gjorde allting så mycket trevligare för oss och parisarna, det var tämligen enkelt att lista ut vart man absolut inte skulle bege sig. Och i de övriga delarna av stan var det så mycket trevligare.

Under den månad vi tillbringade i Paris hade vi bestämt oss för att bara göra vanliga saker, sånt som parisarna själva gjorde. Det underliga var att vi då plötsligt befann oss i kvarter, metrostationer, restauranger och butiker där det inte fanns en enda turist. Och eftersom vi pratade franska och visste precis vart vi skulle och hur vi skulle bete oss så fanns det inte en enda inföding som skulle ha kunnat skilja oss från mängden. Det otroliga hände, vi var plötsligt fullständigt integrerade. I de kvarter där vi rörde oss uppfattades vi som tvätt-äkt Parisare. Denna transformering från turist till bofast var nästan som att byta kön. Även om vi innerst inne fortfarande bara var transvestiter i denna värld av endera bofasta eller turist-jävlar.

När vi nu hade så gott om tid så gjorde vi nästan enbart sånt som vanliga turister inte hinner med. Två gånger råkade vi alltså av olika anledningar gå förbi Notre-Dame, där vi inte kunde låta bli att beundra den nytvättade fasaden. Vi hade aldrig sett kyrkan så ren och så vacker. Men vi ställde oss aldrig i de vindlande köerna för att kika på den nykonstruerade interiören. Istället tog vi en av de längsta och mest vanryktade metrolinjerna till ändhållplatsen i den ganska förslummade norra förorten Saint-Denis. Mitt bland all betong ligger basilikan Saint-Denis som i tusen år varit begravningsplats och mausoleum för alla de olika franska kungafamiljerna.

Nästan varje grav bestod antingen en sorts stenkista med en staty av den döde eller ibland hela små kapell fullproppade av olika avbildningar. Här vilade nästan alla franska kungar och drottningar. Allt ifrån Clovis den förste som var kung redan i slutet av 400-talet fram till Marie-Antoinette och hennes make Louis XVI. Kyrkan var nästan tom, den besöktes av två franska skolklasser guidade av en ytterst karismatisk och inlevelsefull guide. Det var en hel teaterföreställning att se hur han faktiskt lyckades entusiasmera ett gäng trötta förortselever. För övrigt var vi nästan ensamma, och definitivt de enda utlänningarna.

Förutom denna storstilade och vackra kungagrav besökte vi förstås en hel del andra kyrkor och kyrkogårdar. Det har blivit något av en grej, varthän vi än reser. Montparnasse-kyrkogården är kanske den mest intressanta gravplatsen i Paris. Vid ett flertal andra besök hade vi bott alldeles i närheten så denna gången valde vi bort Montparnasse. Där vilar många av mina favoriter bland de döda, både Baudelaire och Beauvoir, dessutom Gainsbourg, de Maupassant, Duras och Gréco. Men vi gick förstås till Père Lachaise, två gånger

till och med. Denna välkända kyrkogård låg bara en knapp kilometer från vår lägenhet.

Vi gav oss gott om tid och kunde leta oss fram till en mängd mindre kända gravplatser, som till exempel författarinnan Gertrude Stein, anarkisten Auguste Blanqui och målaren Amadeo Modigliani. De enda delar av kyrkogården som vi undvek var runt Jim Morrisons och Édith Piafs gravar där var det för mycket folk. I närheten av den mur där ett hundratal försvarare av Paris-kommunen hade arkebuserats i slutskedet av upproret hittade jag däremot av en slump graven med Marx mellandotter Laura.

Laura Marx var gift med den franske socialisten Paul Lafargue och efter att alla deras tre barn hade dött i tidig ålder ägnade de hela sitt liv åt politiken. Bland annat genom att översätta och sprida de flesta av faderns böcker. I november 1911 orkade de inte längre, vid 66 respektive 69 års ålder ändade båda makarna sina liv och ligger nu begravda mitt emot Pariskommunens kanske viktigaste monument. En av talarna på deras begravning var Lenin. Graven tycks idag helt bortglömd under ett träd i ett litet mörkt hörn. Till skillnad från Highgate-kyrkogården i London där Lauras pappa ligger begravd, där har man numera blivit tvungna att ta ett inträde för att täcka kostnaderna till videoövervakning efter diverse vandaliseringar. Innan självmordet hade Lafargue skrivit följande brev:

"Healthy in body and mind, I end my life before pitiless old age which has taken from me my pleasures and joys one after another; and which has been stripping me of my physical and mental powers, can paralyse my energy and break my will, making me a burden to myself and to others. For some years I had promised myself not to live beyond 70; and I fixed the exact year for my departure from life. I prepared the method for the execution of our resolution, it was a hypodermic of cyanide acid. I die with the supreme joy of knowing that at some future time, the cause to which I have been devoted for forty-five years will triumph. Long live Communism! Long Live the international socialism!"

När jag ändå är inne på någon av Paris alla berömda eller bortglömda kyrkogårdar kan jag lika gärna fortsätta med Montmartre. Om man som jag helst vill hålla sig långt borta från de stora turistströmmarna är detta en nära döden-upplevelse. Inte själva kyrkogården, men bara ett par hundra meter längre bort trängdes horderna för att klamra sig upp till Sacré-Coeur och ta selfiesar med kyrkan eller utsikten som bakgrund. Lyckligtvis är ingången till kyrkogården lite svår att hitta så vi var nästan själva på denna vackra och kuperade begravningsplats vars största tillgång är just själva stillheten.

Det fanns inte många gravplatser som intresserade mig. Émile Zola's fru och barn låg fortfarande kvar men själv hade hans aska flyttats till fransmännens förnämsta gravpalats Panthéon redan år 1908. De finaste gravarna i Montmartre var den med min absoluta favoritkompositör inom klassisk gitarrmusik, Fernando Sor. Och den med saxofonens uppfinnare, Adolphe Sax. Däremot höll jag nästan på att dö när jag konfronterades med alla de upphetsade homosexuella par som vallfärdade till ett obeskrivbart fult monument över en av deras ikoner inom den så kallade gay-kulturen. En egyptisk sångerska vars artistnamn var Dalida, och som tog livet av sig redan 1987. Tydligen sörjd utav många, men inte av mig.

Det finns faktiskt ytterligare en mikroskopisk kyrkogård på Montmartre-kullen som hette Saint-Vincent. Vi försökte hitta dit men missade tydligen ingången. Och sen blev vi så hungriga och trötta så vi gick på en utmärkt liten bistro dit inte en enda turist hade hittat. Om man skall se det verkliga Montmartre skall man hålla sig på baksidan av kullen, den som vetter mot norr. Där är det verkligen trevligt. Några dagar senare återvände jag ensam, jag är av en envis natur och har svårt att acceptera motgångar. För att än en gång undvika den helt hysteriska turistansamlingen på framsidan av kullen bestämde jag mig för att ta en buss.

Jag hade sett att det fanns en ganska kort linje med nummer 40 som cirklade sig runt Montmartres alla smala gränder i en helt fenomenal rundtur. Så jag korsade kullen två gånger, en gång uppåt och sen en helt annan väg neråt igen. Jag var nästan helt ensam i bussen men jag fick se hela Montmartre gratis, eftersom jag hade ett månadskort. Inklusive hundratals japaner med en flagg- och megafonförsedd ledare i täten som fick slänga sig upp på de smala trottoarerna när bussen passerade. Vilket inte var så lätt eftersom trottoarerna runt Sacré-Coeur var redan fulla av andra turister.

Kyrkogården då? Jo jag hittade till slut ingången som var väl gömd längst in på en osedvanligt vanlig liten gränd som absolut ingen lade märke till. Det mest intressanta på Saint-Vincent var storleken, eller snarare litenheten. Plus topografien, gravarna låg i en terrasserad brant backe på baksidan av kullen. Precis där vi hade passerat förbi några dagar tidigare utan att uppmärksamma kyrkogårdens enda lilla ingång. Den finaste

graven tillhörde den väldigt radikale Lausanne-födde målaren Théophile Steinlein. Hans gravsten var enbart en liggande, helt naturlig halvrund gråsten där hans namn hade ristats in. Väldigt enkelt och vackert. Men där fanns också Maurice Utrillos grav, den kanske mest kände av alla Montmartre-målare.

Efter besöket hoppade jag upp på 40-bussen igen. Den tog mig runt hela Sacré-Coeur, tvärs över Place de Tertre där alla dussin-målare håller hus, och ner till lugnare och mer parisiska kvarter. Denna 40-buss var väldigt praktisk och dessutom väckte den upp en massa minnen. Innan jag flyttade hemifrån bodde jag i tio år i en by en mil utanför Göteborg där den enda länken in till stan var en buss med nummer 40. Några dagar senare besökte vi Charonne-kyrkogården som är den minsta i Paris. Den ligger granne med Père-Lachaise som ytmässigt är mer än hundra gånger större, 45 hektar mot enbart 0,4 ha för Charonne. Egentligen var vi där för att leta efter rester av en gammal cirkelrund järnvägssträcka. Men det är en helt annan historia som jag väldigt utförligt tänker komma tillbaka till.

Vi lämnade den lilla kyrkogården genom en brant trappa längs med den fula Charonne-kyrkan. Nere på gatan fick jag äntligen syn på den före detta stationsbyggnaden. Det blev en stor besvikelse. Jag hade sett att stationen numera var någon sorts ungdomsklubb där man hade rap-konserter var och varannan kväll men jag trodde inte att det skulle se så förfallet ut. Längs trottoaren gick ett gallerstaket i vilket det fanns en låst grind. Innanför gallret stod några bord och bänkar där man efter vad man kunde se på allt kvarblivet skräp satt och rökte och drack öl på kvällarna.

Ovanför denna servering hängde en grå och till hälften sönderriven presenning som ett slags regnskydd. Om jag satte mig ner på knä och tittade under presenningen kunde jag se de stora nästan bortvittrade bokstäverna på en skylt ovanför ingången, "La Ceinture". Vilket var namnet på den bortglömda järnväg som fordom gick i en ring runt Paris. Det satt faktiskt en snubbe lutat över ett av borden och rökte en joint. Han såg ut som om han hade blivit överkörd av tåget, trots att det var över femtio år sedan banan hade trafikerats. Jag hade ingen lust att fråga honom om jag fick komma in och titta.

Jag hade ändå inte kunnat se så mycket av denna sedan länge nedlagda järnväg, här gick en av de delar som inte hade renoverats utan fortfarande var helt förvildad. Och således totalt igenbommad för allmänheten. Jag visste att de gamla spåren fortfarande gick i en ravin på båda sidor om gatan och att det under mig fanns en tunnel. Men på ena sidan av gatan stod den skamfilade stationen och hindrade sikten och längs den motsatta trottoaren gick en hög mur som gjorde det omöjligt att få den minsta skymt av banan.

Det hade varit svårt att hitta ingången till vissa mänskliga kyrkogårdar men och ta sig in till dessa järnvägs-nekropoler var fullständigt omöjligt. Anledningen till denna absoluta otillgänglighet var förstås att staden inte ville ha några illegala bosättningar på det gamla förvildade spårområdet. Inför OS 2024 när man försökte städa upp bland uteliggarna hade man bland annat varit tvungen att evakuera en av de stängda tunnarna där en hel zigenarstam hade slagit läger.

Eftersom vi nästan enbart rörde oss i de folkliga kvarteren långt ifrån centrum så kunde vi beskåda Paris ursprungsbefolkning i deras naturliga miljö. Samtidigt slapp vi ifrån de stora turistströmmarna som var koncentrerade till en gyllene triangel mellan Eiffeltornet, Notre-Dame och Sacré-Coeur. Innan vi åkte hemifrån hade vi försökt göra en inventering av sånt som vi alltid hade haft lust att göra eller se i Paris. Men som vi av tidsbrist varit tvungna att skjuta upp till en annan gång. Nu hade tillfället kommit då vi äntligen skulle kunna hinna med att utföra alla dessa skrinlagda planer.

Förutom några strikt personliga punkter var våra två önskelistor ganska identiska. De var uppdelade i vissa teman som "muséer och utställningar", "bio och konserter", "matställen" plus "diverse föga kända och mindre frekventerade sevärdheter". Som kyrkor och kyrkogårdar, parker, utsiktspunkter, små affärer, lantliga kvarter, torg och min egen lilla käpphäst : resterna av den nedlagda järnvägen runt Paris. Nummer ett på listan var att, kanske inte direkt utforska, men åtminstone besöka Paris alla tjugo arrondissement. Det fanns faktiskt vita fläckar på vår Paris-karta där varken min fru eller jag någonsin hade satt våra fötter.

Vi hade satt upp en sorts dagordning där vi varje dag försökte beta av åtminstone en av punkterna på vår långa lista. Det var väldigt praktiskt att ha ett månadskort, det gav oss en väldig frihetskänsla. Vi kunde när som helst hoppa upp på närmaste buss, eller ner i närmaste metro. Vi försökte att åka så mycket buss som möjligt, för att få en uppfattning om hur de olika kvarteren verkligen såg ut. Då hände det flera gånger att vi fick syn på någon intressant byggnad eller butik och gick av vid nästa hållplats. För en liten utforskning.

Det hade dykt upp en modernitet i det franska ordförrådet, något som parisarna verkade utnyttja till max. Det rörde sig om en "social manifestation", så fort något inte fungerade riktigt som vanligt så var det helt plötsligt frågan om en sorts social manifestation. Något som jag efter ett tag fick klart för mig kunde betyda nästan vad som helst. När vi till exempel ville besöka Paris historiska museum i Marais-kvarteren så hade de

bara öppet på bottenvåningen, vad de gjorde i våningarna ovanför kunde vi bara spekulera i, ett bröllop eller en filminspelning? I vilket fall som helst så var det en social manifestation, det var åtminstone vad vakterna i porten sa när de bara släppte in vissa utvalda som stod med på gästlistan.

Om bussen inte längre stannade på den hållplatsen där vi ville gå på var anledningen att man hade stängt av gatan lite längre fram. Där ett trettiotal trummande förortsungdomar höll på att genomföra en fantastiskt livlig och glädjefull rytmkonsert under ledning av en dirigent-koreograf. Detta var alltså också en social manifestation av bästa sort. När vi var på väg till Malliol-muséet var flera gator var i kvarteret avstängda och vi fick gå en lång omväg på grund av strejkande taxichaufförer. De blockerade några gatukorsningar och slängde knallskott och bangers när snutarna närmade sig detta var på samma gång en mera lättförståelig men också mera irriterande social manifestation.

Första gången vi stötte på detta nya fenomen var också väldigt irriterande. Vi hade bestämt träff med "Phillipe Vincent", som jag har svårt att komma ihåg att han faktiskt heter Vincent Phillipe. Alltså Vincent i förnamn och Phillipe i efternamn. Det är inte lätt när någon har två förnamn men inget riktigt efternamn. Ungefär som om en svensk heter Björn Frank, eller Frank Björn. Eller som en släkting till min fru som heter Martin Martin. Men där spelar det förstås inte så stor roll om man förväxlar förnamnet med efternamnet.

Jag skall för enkelhetens skull använda Vincents förnamn. Även om jag inte känner honom särskilt väl och han är nästan femton år äldre så säger vi faktiskt du till varann. När min fru bodde i Paris på 80-talet så bodde hon granne med Vincent i ett höghus alldeles utanför muren till Père Lachaise-kyrkogården. Vincent är en journalist och författare som är född i Schweiz men som bott och verkat hela sitt vuxna liv i Paris. Att vara homosexuell i Lausanne på 50-talet var inte särskilt lätt så när han fick anställning som korrespondent i storstaden så höll han fast vid sitt jobb. Och träffade sin man som heter Jorge och är en colombiansk mode-skapare. Och de bor fortfarande tillsammans med utsikt över den stora lummiga kyrkogården.

Vi hade stämt träff med Vincent på hans stamställe, en italiensk kvartersbistro där vi skulle äta lunch. Vårn lägenhet låg en kilometer norr om kyrkogården och Vincent bodde precis söder om muren, så det var naturligt att vi gick vägen genom kyrkogården. När vi nästan hade kommit fram till den södra utgången blev vi stoppade av ett gäng vakter som förklarade att tillfälligtvis måste området utrymmas, och tyvärr var det bara den norra porten som var öppen. Vi var alltså tvungna att gå tillbaka de drygt femhundra meter som vi redan hade avverkat för att ta oss ut från kyrkogården. Och sedan gå samma sträcka en tredje gång, fast utanför muren. Självklart blev vi rejält försenade till vårt möte och när vi frågade vakterna om anledningen till denna idioti svarade man inte helt oväntat att det berodde på en social manifestation. Var det dödgrävorna som strejkade eller en kändisbegravning, det fick vi aldrig veta.

Det närmaste vi tidigare hade kommit att nästan "bo" i Paris var hösten 2018. Både min fru och jag hade precis gått i pension och vi gjorde en längre bilresa runt hela Frankrike. Bland annat en vecka på Île de Ré där frugans kusin har ett hus nästan nere på den tjugo kilometer långa stranden. Vi kom alltså med bil till Paris, första och enda gången. Jag var tämligen nervös över att behöva köra men det gick förvånansvärt bra. När motorvägen från söder nådde fram till ringleden runt Paris var det "bara" att följa den ett kvarts varv runt stan på den östra sidan. Sedan svängde vi av in mot Place de la Nation på en enorm boulevard, och sedan var vi i princip framme vid slutmålet Père-Lachaise. Lätt som en plätt.

Vi hade hittat ett lägenhetshotell med en stor underjordisk parkering på samma gata som huset där Vincent bor. Alltså precis utanför kyrkogårdsmuren. Vi parkerade i garaget och sen rörde vi inte bilen förrän vi åkte därifrån. Detta var första gången som jag träffade denne legendariske Paris-korrespondent, som dessutom har skrivit en mängd bra böcker. Det var nästan som att träffa en gammal kompis, vi fann genast en massa gemensamma beröringspunkter. Saker och företeelser som intresserat oss till den grad att vi känt oss tvungna att pranta ner historien på papper. För att dela med oss av vår nyfikenhet. Det roligaste var att Vincent, precis som jag, var ljust fascinerad av den gamla nedlagda järnvägen runt Paris. Och hade skrivit en mängd artiklar om "La Petite Ceinture". Jag återkommer till detta näst intill outtömliga ämne.

Ibland kändes allting så överkligt. Jag hade svårt att förstå att jag konstigt nog befann mig i Paris. Jag kunde lika gärna ha varit hemma för mina dagar kändes ungefär som vanligt. Det var inget speciellt med mitt liv. Jag gick upp, gjorde mitt yogaprogram, åt frukost, promenerade, handlade, åt, läste, drack lite vin och skrev. Sen gick jag och lade mig och ännu en dag hade gått. En helt vanlig dag fast den egentligen var väldigt speciell. För jag bodde ju faktiskt i Paris. Och Paris är inte vilken stad som helst. Och jag kunde faktiskt vara så förmäten att jag sa att jag bodde där. För det var där som jag levde mitt lilla vanliga vardagsliv, precis som alla andra av stadens invånare. Det var otroligt men sant och jag tyckte att detta var en erfarenhet som alla

nån gång borde prova på.

Men då får man till att börja med ha lust, sen måste man ge detta projekt gott om tid och till sist måste man ha gott om pengar. För Paris är en av världens dyraste städer, det berättar alla undersökningar och det är till viss del sant. Jag skall ge ett litet och löjligt exempel. Vi skulle kaka hemma och hade bestämt oss för grekisk hämtmat. Jag hade redan besökt en massa vinbutiker och inte träffat på en enda som sålde retsina. En nödvändighet för mig om jag skall kaka grekiskt. Plötsligt går vi förbi en grekisk delikatessaffär i Montparnasse och på en av hyllorna ser jag en pytteliten (37,5 cl) flaska med samma retsina-sort (Kourtraki) som jag brukar köpa i Schweiz. Men i Paris kostade denna halvflaska en euro mer än en helpava på 75cl gjorde där hemma i Schweiz, som ändå är välförtjänt ökänt för att vara ett av världens absolut dyraste land.

Det finns naturligtvis en mängd olika orsaker varför två miljoner turister besöker Paris varje år, men jag tror att det är en sak som de flesta är överens om. Man kommer dit för konstens skull. Ingen annan stad i världen har haft ett så stort inflytande på en kulturell företeelse som Paris för bildkonstens utveckling. Vi började som sig bör med att gå på Orsay, detta mitt favoritmuseum i konstens huvudstad. Som också var vad som stod överst på min långa önskelista. Denna enorma gamla stationsbyggnad är så vackert renoverad och kan samtidigt rymma flera tusen besökare utan att det känns trångt. Och utbudet är så ofantligt att jag aldrig har gått därifrån med känslan av ha sett allt, det finns alltid något som man inte hunnit, eller orkat, med.

Förutom de hundratals olika salar som inrymde Orsay's permanenta konstsamling så hade de nästan alltid åtminstone två större utställningar. I år var det de parisiska föregångarna från 17- och 1800-talet till det som idag kallas Street-Art plus en stor samling med olika verk av den norske målaren Christian Krohg. Det enda jag tidigare hade sett av Krohg var på någon utställning med Skagen-målarna plus två dukar på Göteborgs Konstmuseum. Hans landsman Munch var betydligt mer välbekant. Jag slogs direkt av hur olika varandra dessa två norrmän var. Både på det psykiska och professionella planet. Och jag kom snabbt underfund med att den som jag tyckte bäst om var Krohg. På alla sätt och vis.

Den ene hade ett socialt medvetande, en medmänsklig praktik och en socialistisk åskådning. Medan den andre bara var en uppblåst neurotiker som hur många landskap han än målade egentligen aldrig skådade längre än sin egen navel. Krohg hade en förmåga att sätta sig in i vanligt folks liv och leverne, att förstå deras bekymmer och lidande. Han hade en medkänsla som sträckte sig långt utanför den egna personen. Munch var en introvert grubblare som var besatt av sina egna nervösa besvär. Även om han var för egocentrisk, kverulantisk och hypokondrisk för att bli någon bra nazist så hade han hela sitt liv en viss vurm för allt som var tyskt, från Wagner till Nietzsche. Men om man ser till dessa karaktärsdrag var ju inte Hitler heller någon exemplarisk nazist.

Munchs största och kanske enda opposition gentemot nazismen berodde på att de inte tyckte om, och till och med lät konfiskera, hans konst. Men vi svenskar skall inte slå oss för bröstet, både Ingemar Bergman, Ingvar Kamprad och Christer Strömholm var ju organiserade nazister under kriget. På tal om Strömholm så hade vi för några år sedan sett en fin utställning av hans fotografier från 50-talets Paris där han bland annat plåtade horor och transvestiter runt Place Pigalle. Den visades på det Svenska Institutet som ligger i ett litet privatpalats från 1500-talet. Som de flesta kvarvarande herrgårdarna från den tiden finns även detta "Hôtel Particulier" i Marais-distriktet, i det 3:e arrondissementet. Men Hôtel de Marle är ett av de minsta, på andra sidan gatan tar det till ytan tio gånger större Hôtel Carnavalet upp ett helt kvarter, och där det finns ett intressant museum över staden Paris historia. Hôtel de Marle är lite känt för att en av de som bott där var Marie-Antoinettes bästa väninna, en viss hertiginna de Polignac.

I det Svenska Institutet, som faktiskt är det enda svenska kulturhuset i utlandet, visades nu två små utställningar. En om och delvis med Pontus Hulthén och en med verk av målarinnan Barbro Östlihn. Hulthén var ingen konstnär, men han gillade att hänga med de verkliga artisterna. Och han hade massor av fantasi. Som chef för Moderna Museet i Stockholm hade han skapat en mängd extremt roliga gatu-affischer för att locka folk till utställningarna. Det tråkiga med Östlihn var att hon bara målade fasader och mönster, det blev med andra ord lite platt. Det kanske bara var för modernt för mig men jag fick känslan av att vara i en tapetaffär. Vi stannade inte särskilt länge.

Jag har redan berättat om den dag då vi nästan blev hindrade av protesterande taxichaufförer att gå på det fina lilla museum som är tillägnat min favoritskulptör Aristide Maillol. Jag gillar egentligen inte skulpturer, Rodin tycker jag bara är pompös. Vi var faktiskt på hans museum också som ligger lite längre bort i samma kvarter men förutom "Tänkaren" var det inget direkt som tilltalade mig. Maillol däremot gjorde nästan bara naturliga kvinnokroppar. Det kan tyckas sexistiskt, men som han gjorde dem! Det finns inga baktankar om man inte själv producerar dessa bigotta idéer i sin perverterade hjärna. Så jag gillar Maillol. Det finns

dessutom en exposition med hans mest kända verk i den östra delen av Tuilerie-trädgården. Helt gratis.

Det fina med Maillol-museet är de alltid lika intressanta special-utställningarna. Denna gången var det en enorm retrospektiv med en annan av mina favoritkonstnärer, fotografen Robert Doisneau. Ingen har skildrat Paris lika bra som han. Alla har säkert sett hans mest berömda foto som kallas "Kysen" som han knäppte 1950 utanför Hôtel de Ville. Reproduktioner säljs fortfarande hos varenda boquinist längs med Seines kajer. Precis som Georges Brassens hade han jobbat ett tag på Renaultfabrikerna. Och precis som Brassens kunde han skildra fattigdomen och den sociala utsattheten med ett både medkänsligt och politiskt öga.

Vi började oftast dagarna med någon utställning, på morgonen var det för det mesta aningen färre besökare. Om vi hade sett något intressant och stannat ganska länge blev vi med tiden aningen hungriga och siktade på att äta en sen lunch, precis innan köken stängde. Tidigt en söndagseftermiddag kom vi ut från museet i Luxembourg-trädgården, vi hade sett en rolig utställning där diverse tavlor av Fernand Léger visades sida vid sida med verk av andra konstnärer som han hade inspirerat. Där fanns till exempel Lichtenberg, Saint Phalle, Haring och Ben som alla varit influerade av Léger, denne popkonstens föregångsfigur.

Vi var ganska hungriga och slank in på en väldigt gammal bistro nere i latin-kvarteren som hette Polidor. Det var något med namnet som drog, en av Frankrikes mest populära cykister hette Poulidor. Han var den evige tvåan, han som nästan aldrig fick någon guldmedalj men som i gengäld vann allas hjärtan med sin försynta charm. Naturligtvis var där fullt med turister, precis som överallt i 6:e. Men konstigt nog såg vi flera äldre par som uppenbarligen bodde i kvarteret och var stamgäster. Som alltid gick till samma bistro för att äta sin traditionella söndagslunch. Detta var ett gott tecken och maten var både god och prisvärd.

En annan gång, också strax efter lunch kom vi ut från museet för Art Moderne. Där hade vi förutom den fina permanent-utställningen även sett en stor samling av Matisse-tavlor. Det speciella var att alla dessa dukar föreställde hans dotter Marguerite, som han använde som modell i drygt femtio år. Marguerite var själv konstnär men hon är mest känd för att spelat en mycket viktig roll i motståndsrörelsen under andra världskriget. Det roliga med denna utställning var att man, när objektet alltid var detsamma, verkligen kunde följa Henri Matisse's utveckling som konstnär. Plus dottern utveckling från barn till åldrande kvinna.

Nedanför museet vid floden låg ett oansenligt trevåningshus som visade sig vara en rysk musikskola, det så kallade Rachmaninoff-konservatoriet. Vi gick in genom en port och satte oss en stund i en liten lummig trädgård med en stor staty över den berömde kompositören. Flera studenter kom förbi bärande på sina fiol-lådor. De hejade glatt för med mitt långa hår trodde de nog att jag också var musiker. Vilket i och för sig stämde, dock ej i samma genre som Rachmaninoff. I husets källare fanns en helt osannolik liten restaurang, fullproppad med ryska möbler och utsmyckningar. Vi var inte så hungriga men åt ändå varsin god rödbets-soppa, dock utan vodka. Det enda vi insöp var den överväldigande inredningen.

En tredje gång hade vi äntligen fått inträde till Carnavalet-museet i ett före detta privathotell. Vi hade varit där någon dag tidigare men då hade nästan hela museet varit avstängt, troligen på grund av en filminspelning. I museet som tog upp ett helt kvarter i Marais-distriktet fanns nämligen interiörer från mängder av numera rivna palats från 1500-talet och framåt. Plus en stor och väldigt detaljerad utställning över staden Paris långa och brokiga historia. Här fanns konstigt nog inga utlänningar alls utan bara fransmän, det kan delvis ha berott på att alla skyltar med beskrivningar och berättelser enbart var på franska. Själva tyckte vi det var så intressant att vi gick runt i tre timmar.

Sedan var vi så trötta att jag inte hade orkat läsa en enda skylt till, inte ens om den hade varit på engelska. Sedan hade vi tur, klockan var halv fem och vi var vrålhungriga. Jag kom att tänka på en liten bistro i närheten som vi hade tyckt var bra när vi var där några år tidigare. Mycket hinner förändras väldigt snabbt i Paris krogvärld men "Sancerre" på Rue Bretagne var fortfarande sig likt. Dessutom hade man beslutat att hålla igång kökspersonalen även på eftermiddagen. Vilket inte alltid är ett gott tecken. Men en himla tur för oss med en stor och akut hunger, dessutom var maten lika bra som vid vårt första besök. Enkelt, vällagat och relativt billigt, precis som mängder med små kvartersbistor. Det gäller bara att hitta de rätta.

Om "Sancerre" inte hade serverat någon lagad mat så hade vi tänkt gå till den taktäckta marknaden i kvarteret bredvid. Som hade det lustiga namnet "Marché des Enfants-Rouges". Namnet "de röda barnen" kommer från ett sjukhus för föräldralösa barn som fanns i området mellan 1524 och 1777. Denna lilla livliga saluhall öppnades redan 1615 och är stadens äldsta ännu bevarade marknadsplats. Jacques Chirac hade beslutat att riva kvarteret och bygga ett parkeringshus men dessa planer blev lyckligtvis skrinlagda. Men faktum är att nästan alla de små saluhallar som låg utanför stans själva centrum tyvärr är rivna.

Precis som "Les Halles", stadens mage och hjärta som strök med redan 1971. När jag kom till Paris första

gången 1969 så avverkade vi nästan alla sevärdheter. Jag var uppe på Triumfbågen, i Eiffeltornet (första våningen på grund av svindel), i Notre-Dames kyrktorn och på Montmartre-kullen. Vi tog tåget från Gare des Invalides och tillbringade nästan en hel dag ute i Versailles. Ett besök på Louvren krävde också en heldag. Dessutom var vi på Panthéon och i Luxembourg-trädgården. Jag såg allt som man "skulle" se redan 1969 och sedan dess har jag hållit mig långt ifrån alla dessa turistmål. Men jag besökte tyvärr aldrig stadens så berömda saluhallar, trots att jag hade läst Zolas bok "Hallarna". Något som grämer mig än idag.

Nu skall jag göra en liten utveckling igen. På tal om Émile Zola, han var min favoritförfattare i tonåren och förutom Hallarna läste jag Krogen, Nana, Den stora gruvstrejken, Damernas paradiset och Människodjuret. Alla dessa romaner ingick i en nitton volymer lång släktsaga som på franska kallas för "Rougon-Maquart". Serien är uppkallad efter två familjer, ständigt dessa Rougons, eller dessa Maquarts, olika familjemedlemmar som förekommer i olika roller och miljöer. Vars öden sammanflätas i de olika berättelserna.

Jag var så fascinerad av uppbyggnaden av detta Zolas livsverk där han med hjälp av samma släkter och återkommande personligheter kunde beskriva så helt olika samhällsföreteelser, och samtidigt sammanfatta hela sin samtid. Och berätta i nitton olika versioner om övergången från bondesamhället till industrialismen, hela tiden med Paris som en röd tråd. Jag fick lust att läsa alla hans böcker i serien men det visade sig vara näst intill omöjligt. Flera av dessa romaner finns inte ens översatta till svenska, och även om Zolas språk ansågs väldigt modernt på 1800-talet så var det lite för svårt för mig idag.

Eftersom en så stor del av Paris daglighandel skedde i de centralt belägna "Les Halles" så kom de andra mindre saluhallarna runt om i stan lite i skymundan. "Enfants-Rouges" till exempel är inte ens riktig hall med vackra valv i stål och glas. Det grådaskiga glastaket är ganska lågt och den stora salen med alla stånd och utskänkningsställen ger en något klaustrofobisk känsla. Det är lite för trångt och stökigt. Även om det serveras allting ifrån ostron till hamburgare och nästan allt är tillagat på plats så hade vi inte riktigt lust att prova när man inte kan sitta ner och äta i lugn och ro. Det är så när man blir gammal.

I närheten av Odéon finns fortfarande en täckt matmarknad, i den före detta saluhallen St. Germain. Där vi faktiskt åt och provsmakade lite goda viner. Men tyvärr har man sänkt taket och hyrt ut 70% av utrymmet till kläd- och telefonbutiker, något som gör att själva känslan gått förlorad. En riktig saluhall värd namnet finner man däremot i närheten av Bastiljen, Marché Couvert Beauvau på Place d'Aligre. Den är inte särskilt gammal men stålbågarna i taket finns kvar. På Boulevard de Magenta strax söder om Gare de l'Est finns också en riktig "hall" med mycket stål och glas i det höga taket, Marché St. Quentin. Den är inte så gammal men väldigt rymlig och välordnad, och påminner lite om saluhallen i Göteborg.

Även om de flesta gamla hallarna har försvunnit så finns de öppna gatumarknaderna fortfarande kvar, lika livfulla som alltid. I varje stadsdel finns det en eller två dagar i veckan en torghandel under bar himmel. på väldigt många ställen är dessa marknader placerade i det gröna promenadstråket mitt i någon av Paris breda boulevarder. Jag har redan beskrivit den totalt anarkistiska kakafoni som rådde på lördagsmarknaden "hos oss" i Belleville. En dag befann vi oss vid Trocardero i det fashionabla 16:e, där alla de rika bor. Vi hade varit på arkitektmuseet och sett en väldigt intressant utställning om Berlinmurens hela historia, dess uppgång och fall. Och när vi kom ut på Avenue Président Wilson hamnade vi i kvarterets gatumarknad.

Det var som natt och dag, om marknaden i Belleville lika gärna kunde ha varit en Souk i Abidjan så skulle den stora lördagshandeln i Trocardero lika gärna ha gått av stapeln på Östermalm. Det var välordnat med gott om plats, lugnt och ingen som knuffades eller grälade. Och tyst, inte en enda som höjde rösten eller skrek i falsett på någon arabisk dialekt. Kunderna hade förstås en annan hudfärg och de talade dessutom franska. Smala excentriska damer med svindyra diskreta märkeskläder och en liten vit hund istället för överviktiga matronor insvepta i hundra meter brokigt tyg. Det var svårt att tro att det rörde sig om samma stad.

Jag kände till att det faktiskt fanns en stor saluhall med ett tunt järnskelett bevarad längst söderut i det 15:e. Den låg i en ganska nyanlagd park som var uppkallad efter min franska favoritartist Georges Brassens. Jag hade sedan länge tänkt besöka denna park och nu blev det äntligen av. Min fru var inte lika intresserad så jag passade på en dag då hon hade åkt på begraving i de fina förorterna söder om Versailles. Det var den enda kvarvarande släktingen i hennes föräldrageneration, faster Geneviève, som dog medan vi var i Paris. Jag kände inte en enda människa som skulle komma på begravingen så jag beslöt att stanna i stan och gå till Brassens-parken.

Jag trodde att jag skulle få se en gammal saluhall men det visade sig vara helt fel. Denna långa och smäckra järnkonstruktion med en del takfönster hade enligt informations-skyltarna i själva verket varit ett stort stall för hästar. Men jag skall ta det från början. Området hade fram till 1860 tillhört en liten kommun

som hette Vaugirard, och på den tiden var hela den nuvarande parken en nästan nio hektar stor vinodling. Ganska tidigt hade en del av vingården kommit att användas till en hästmarknad. Här samlades alltså kusar uppfödda på landsbygden för att hitta nya ägare i storstaden. Märk väl, på den tiden fanns det inne i stan inga alternativa transportmöjligheter till häst och vagn. Så den växande staden behövde många hästar.

Samtidigt som vingården inlemmades i kommunen Paris så togs järnvägslinjen "La Ceinture" i bruk. Det är varken första eller sista gången vi hör talas om denna lilla bana som gick i en cirkel runt hela staden. En av stationerna hette Vaugirard och låg precis bredvid hästmarknaden. Denna järnvägslinje hade alltid en större betydelse för gods- än för persontrafiken och nu kunde man låta hästar och andra levande kreatur ta tåget till Paris. Den logiska fortsättningen var att vingården i Vaugirard fick lämna ifrån sig ännu mera plats, nu till ett stort slakteri som faktiskt var verksamt ända fram till 1974.

Då var järnvägen redan nerlagd och folk i kvarteren ikring klagade på avgaser och buller från alla de lastbilar som forslade levande eller döda djur. Plus att de klagade på stanken från slakteriet. När både hästmarknaden och slakteriet försvunnit beslöt staden att göra om hela området till en park. När den stod klar 1985 så beslöt man att uppkalla den efter Georges Brassens som hade dött fyra år tidigare och som hade bött hela sitt vuxna liv bara någon kilometer längre bort. Jag är säker på att han hade tyckt illa om att ge sitt namn åt en park som dels är ganska ful, och dessutom egentligen är ett före detta slakteri.

Det enda som är fint i parken är det hörn där man fortfarande odlar vin, den berömda röda druvan Pinot Noir. DET hade nog Georges gillat, plus kanske alla de bikupor som står uppställda bredvid vinodlingen. För övrigt är parkområdet täckt av grunda och inte särskilt vackra dammar, och en uppsjö av olika fula betongkonstruktioner. Många långa murar och trappor men ganska lite gräs. Men de gamla stallarna som jag trodde var en saluhall är fina, de står tomma under veckan men varje helg fylls den stora byggnaden upp till sista kvadratmetern av olika sorters bokförsäljare, allt från riktiga antikvarier till vanliga boquinister. Det hade säkert Georges också gillat att se.

Längs den södra änden av parken löper en djup och brant ravin. Det var där nere som Ceinture-järnvägen hade gått och där spåren fortfarande ligger kvar. Det finns fortfarande rester av den godsbangård där djuren lastades av, för att säljas eller slaktas. Jag gick förstås dit för att titta och fick se de jättearbeten som Paris har dragit igång för att rusta upp bansträckningen och göra om den till ett parkområde där folk kan promenera eller jogga längs de gamla spåren. Just här var en massa grävmaskiner och andra fordon igång för att säkerställa de igenvuxna stupen ner i ravinen och bygga trappor och stigar för att man skall kunna ta sig dit.

Det finns inte många i Sverige som känner till Brassens men för hela vår generation med vis-trubadurer var en en husgud och en stor inspirationskälla. Jag är inte säker på att vi skulle ha haft någon Cornelis eller Åkerström om det inte vore för Georges. Thorstein Bergman har gjort en hel skiva med Brassens-låtar översatta till svenska. När jag själv för första gången hörde någon som hade gjort egna låtar och spelade de på en vanlig gitarr så var det inte Dylan utan Brassens, som min lärare i franska spelade på grammofon under lektionerna istället för att lära oss någon grammatik.

Brassens var född i den vackra lilla Medelhavs-staden Sète. Han flyttade upp till Paris 1940 och jobbade ett kort tag på Renaults bilfabrik. Strax efteråt blev han tvångsförflyttad av de tyska ockupanterna för att arbeta på en flygplansfabrik utanför Berlin. Mellan 1944 och 1966 var han inneboende hos sin betydligt äldre älskarinna och beskyddare Jeanne som hade en litet omodern stuga längst in på en återvändsgränd som heter Florimond. Brassens bodde alltså merparten av sitt liv i det 14:e och borde ha blivit begravt i den berömda Montparnasse-kyrkogården. Men han hade skrivit en känd låt som heter "Supplique pour être enterré sur la plage de Sète" (Vädjan om att bli begravd på stranden i Sète). Det blev nästan som han ville, kyrkogården med hans grav ligger på en vacker kulle i Sète med utsikt över stranden.

Jag märker att jag plötsligt ramlar in på helt andra ämnen. Från saluhallar till parker till Brassens. Mina tankar löper iväg på ungefär samma sätt som mina ben spatserar när jag flanerar runt i Paris ytterområden. Ibland störs min uppmärksamhet av något nytt infall och jag viker av i en helt annan riktning än vad som var tänkt. Det är detta som är tjusningen med att flanera, i tanken eller i stadens gytter. Paris är så mycket. På en och samma gång. Det är svårt att hålla fast vid en inriktning särskilt länge. En promenad i Paris är som en bok av James Joyce, man låter sig föras hit och dit av medvetandets planlösa ström.

Det är alltid något som dyker upp, något som stiger mot ytan och pockar på att bli observerat, kommenterat och tolkat. Även om ens tankar tycks vara under kontroll kan det hända att hjärnbarken krackelerar och börja släppa igenom oönskade bilder och ord. Dina tankar suddas ut och hamnar i en kaotisk centrifug. Det är då som du antingen somnar eftersom du är för trött att hålla fast vid en specifik tankegång. Eller också då som du vaknar på grund av att du haft en dröm som har sparat ut åt alla möjliga

och omöjliga håll. Jag vet varför jag gillar tåg, ett tåg spårar nästan aldrig ur. Jag har gjort tusentals tågresor i mitt liv och aldrig varit med om någon urspårning utan jag har alltid hållit mig på rälsen som har tagit mig från punkt A till punkt B.

Men mina tankar har samtidigt gått helt andra vägar, de har rört sig fortare än tåget. Jag gillar tåg för att du kan koppla om hjärnan till "dream-mode" och låta tankarna föra dig bort på en helt annan resa. Och ändå så vet du att tåget kommer att ta dig dit som du tänkt. I Paris åkte jag buss eller metro varje dag, det var kanske därför som min hjärna hade lite svårt att koncentrera sig och att dröja sig kvar vid en och samma tankegång. Efter detta långa sidospår skall jag försöka greppa den röda tråden igen och enbart skriva om det som var tänkt. Nämligen om Paris.

När jag ändå halkat in på Paris parker kan jag till att börja med de två som ligger några hundra meter från vår lägenhet i Belleville. Den största (tjugofem hektar), och mest kända heter Butte de Chaumont. I denna vackra och kuperade park finns några av de bästa utsiktspunkterna i Paris, men kullen har en väldigt luguber historia. Där har varit en soptipp, speciellt avsedd för de som tömde och forslade bort stadens latrintunnor. Under lång tid fanns här också Paris officiella avrättningsplats. Det var inte bara bajs och människolik som dumpades, det var också en plats dit man förde alla större och mindre djur som man skulle ta livet av.

I mitten av 1800-talet klagade folk i hela Paris över den vansinniga stank som beroende på hur vinden låg på ibland spred sig över stan. Så allt var inte bättre förr. Runt kullen fanns också diverse stenbrott där man bland annat utvann gips. Allt detta grävande har gjort att parken idag har en liten sjö, och mitt i sjön reser sig en trettio meter hög konstgjord ö. Denna klippa består huvudsakligen av gips som var i för dålig kvalitet för att kunna utnyttjas. Idag är rasrisken på ön stor att man trots två förträffliga broar, den ena byggd av Gustave Eiffel, inte vågar släppa dit några besökare.

Den andra betydligt mindre parken heter bara Belleville, och där har man också en fantastisk utsikt över staden. Här var det inte lika trevligt, kvarteren runt ikring var bland de mest förslummade i Belleville och präglades av diverse missbruk. Men i parkerna var det lugnt, de hade numera avancerade inhägnader och vid stängningsdags såg personalen till att alla hade försvunnit. Det fanns inte längre någon illegal camping. Det var mycket därför som parkerna var befriade från allt skräp. Det fanns stora sopstationer överallt och när folk märker att det verkligen är rent så gör de allt för att det skall fortsätta vara rent. Och när som helst kunde de cyklande polispatrullerna dyka upp, likt den Spanska Inkquisitionen i diverse Monty Python-avsnitt.

Den röd-gröna borgmästaren Anne Hidalgo hade efter nio år vid makten äntligen kunnat visa vad hon var kapabel att utföra. Hon låg naturligtvis inte bakom alla förändringar, att det numera fanns en hel armé med kontrollanter nere i metron var det förstås trafikbolaget RAPT som hade infört. Även att det fanns säkerhetsstationer med direktnummer till vaktbolaget och en larmknapp att trycka in om man inte hade någon mobil men kände sig hotad. Dessa installationer som fanns både i metrovagnarna och på perrongerna hade fullständigt förändrat atmosfären nere i tunnelbanan. Resenärerna var mycket mer avspända och harmoniska, de kände sig helt enkelt trygga. Dessutom var det nästan inga tiggare som blockerade de redan så trånga metrokorridorerna.

Hidalgo låg däremot bakom den extremt förbättrade sophanteringen, att bussar och de flesta taxibilar var eldrivna, att alla parker hade ett gemensamt koncept, mycket personal och inget bus eller skräp, plus förstås den explosionsartade ökningen av cyklister. Tack vare riktiga cykelbanor och enkelriktningar som försvårade för privatbilar att ta sig fram. Så varför ta bilen när det gick tio gånger fortare och var nästan gratis att cykla. Det verkade som om borgmästarinnan hade fått med sig befolkningen på det ekologiska tåget, folk märkte att det faktiskt var trevligare med mindre skräp och avgaser och fortsatte att rösta på Hidalgo.

Det finns nästan inga saluhallar med matservering kvar men det finns desto fler rena och välkomnande parkanläggningar där folk bland annat kan äta sin medhavda lunch. Eller den bamba måltid som inte existerar i Frankrike utan är ersatt av snabbmat från närmaste matkiosk. Hela denna verksamhet är förstås en ekologisk katastrof och här har inte ens Hidalgo lyckats ändra på de kontorsslavarnas och skolbarnens vanor. De köper varje dag en billig färdiglagad rätt förpackad i massor av plast och intar sen sin lunch i närmaste park. Där det av någon anledning inte finns någon park så står de till och med på trottoaren och äter.

Man kan ju tänka sig hur många ton av plastavfall som dessa matvanor genererar varje dag. Men detta var ett problem som inte ens Hidalgo kunde råda bot på. Speciellt tragiskt tyckte jag att det var att se alla dessa skolbarn köpa chips och söta drycker i någon av alla de små servicebutiker som så lägligt hade poppat upp precis bredvid skolingångarna. Eftersom vi bodde i de så kallade populära kvarteren blev vi snart varse hur otroligt många barn vi hade som grannar, och att det därför fanns skolor i nästan vartenda kvarter. De sägs ju att de fattiga invandrarna ynglar av sig betydligt mer än de rika urinvånarna och på detta fick vi varje dag ett synligt bevis. Det hjälpte inte att barnen faktiskt slängde allt plastskräp, det största problemet var vad de åt.

Vi bodde i stadens statistiskt sett absolut fattigaste delar, något som ganska snart blev synligt för blotta ögat om man rörde sig lite i kvarteren. Fast i turistbroschyrerna kallade man inte Belleville för fattigt, utan för folkligt. Det hjälpte föga, eftersom det i stadsdelen varken fanns några stora sevärdheter eller några turist-hotell så gick de stora strömmarna av pengastinna utlänningar andra vägar. Vilket inte gjorde så mycket. En stor fördel var att vi slapp ifrån alla turistfällor, typ dessa matställen med specialmenyer där det finns foton på de olika maträtterna. Så att man bara behöver peka för att beställa. Svindyra sunkhålur som serverar knappt människovärdig föda till stackars utlänningar som inte vet bättre.

I Belleville hade vi istället moderna soppkök för alla som var inskrivna på något socialkontor. Dessa inrättningar kallades för "Cantines Publiques" och där kunde man för tio euro äta en vällagad och näringsrik måltid med både förrätt, huvudrätt och dessert. Det var nästan synd att vi inte kunde gå dit. När man vandrat runt en del i kvarteren blev man också varse att kommunen ägde ett flertal stora härbärgen där fattiga människor kunde bo nästan gratis. Det var stora, men ganska fula och nedgångna, hyreshus som köpts upp av staden för att råda bot på hemlösheten.

I den övre delen av vårt stora kvarter saknades det ett hörnhus, det hade rasat när man på trettioalet sprängde under Bellevillekullen för en ny tunnelbana. Nummer elva är den yngsta av Paris metrolinjer och invigdes 1935. Fram till 1924 hade det längs med Rue Belleville gått en "funiculaire-tramway" som sakta segade sig uppför kullen. En kabeldriven spårvägslinje som liknade de som finns i San Franciscos. Huset i hörnet Rue Belleville-Rue Julian Lecroix byggdes aldrig upp igen utan på den forna ödetomten finns nu en liten park, och en stor uteservering som alltid är proppfull med folk.

Denna populära utebar drivs av ett kollektiv som kallar sig "Cabaret Populaire-Culture Rapide". En gång i månaden uppträder någon lokal artist, men eljest är folk bara där för att dricka. Vilket inte är så underligt, en flaska vin kostar femton euro och en pint Stella fyra och femtio. Dessutom får man lov att ta med sig egen matsäck (läs hämtmat från någon av de många matständer längs gatan). De två tomma husväggarna har pryts med street-art, bland annat en stor installation av Ben, som var en av Frankrikes mest kända bildkonstnärer. Som tur är sitter dessa muralverk så högt upp att de inte har kunnat bli förstörda av de vanliga klottrarnas erbarmligt fula taggar.

Paris är inte bara en konstens huvudstad utan även gastronomins, en av stadens trumfkort är att man ibland kan hitta väldigt bra restauranger. Så varje gång som vi har varit i Paris har vi försökt leta fram någon ny favorit bland alla krogar. När vi kom hem från Paris och summerade våra många restaurangbesök kom vi fram till att den mest lysande upplevelsen hade vi fått på våran egen bakgård, en knapp kilometer från vår lägenhet. Denna kulinariska pärla hette "Aux Petits Curieux" och låg på en väldigt nedgången gata i det 10:e med det krångliga namnet Rue Sambre-et-Meuse.

Denna fantastiska lilla restaurang, med sitt utomordentliga kök, sin klassiskt Chagall-inspirerade inredning och sin personliga och supertrevliga betjäning, var alltså belägen i några av de mest sunkiga kvarteren i hela östra Paris. Mitt ibland smutsiga, fula och smala gator där jag absolut aldrig skulle ha gått ensam efter mörkrets inbrott. Allting var förstklassigt men priserna bara hälften av vad vi skulle ha betalt för samma prestation någonstans inne i centrum.

Detta var inte det enda prisvärda matstället i de fyra arrondissement som möttes i "våran" gatukorsning mellan Rue och Boulevard Belleville. I 19:e åt vi medelhavsmat på ett litet turkiskt hål i väggen som hette "L'Iliade", i 20:e på en äkta fransk bistro (Darsy) och i det 11:e på en nyöppnad italiensk restaurang (Origini). Och även om det inte var riktigt lika bra som på vårt nya favoritställe så var det solklart att om man ville äta riktigt gott och samtidigt billigt så skulle man hålla sig i Paris utkanter.

Ett annat riktigt fynd gjorde vi faktiskt i Montmartre, fast på "the dark side" av Sacré Coeur-månen. Det vill säga bakom kullen, norr om turisternas favorithäng i Paris. Vi hade gått runt hela förmiddagen på den stora kyrkogården och sedan fortsatt vår vandring längs Montmartres lugna baksida. Trötta och väldigt hungriga beslöt vi att testa första bästa bistro som ännu inte hade stängt köket. Den första visade sig och vara den bästa på hela vår Paris-vistelse, förutom "Aux petits curieux" förstås. Stället hette "Caboulot" och låg på Rue Caulaincourt. Jag vet inte var de hade hittat sin kock men han gjorde verkliga underverk med maten. Det är alltid roligt när man hittar något riktigt bra utan att ha haft några förväntningar.

Vi var av naturliga skäl ganska mycket i våra "egna" kvarter. Vi trivdes väldigt bra med den så kallade folkligheten, även om den ibland kunde bli lite för påträngande. De gånger vi gav oss ut på stan hade vi ett flertal alternativ. Dels bodde vi precis i korsningen mellan fyra arrondissement. Precis utanför den tunga porten in till våran gård stannade två busslinjer och tvåhundra meter längre ner på Belleville-gatan fanns en nedgång till två olika metrolinjer. När vi ville färdas någonstans kollektivt hade vi alltså åtta olika alternativ, fyra linjer som alla gick åt två olika håll. Men det var förstås ganska sällan som vi tog metron eller bussen ut

mot förorten, vi åkte oftast in mot stadens och händelsernas centrum.

I Paris gjorde vi nästan allting tillsammans, när man skall upptäcka en storstad är det så mycket roligare att vara två. Det finns ju till exempel inget tråkigare än att gå på restaurang ensam. Vi hade inte alltid samma åsikt om vad vi skulle göra och se, konstigt vore det väl annars, men vi kom alltid bra överens och utan att kompromissa för mycket hade vi alltid en handlingsplan som båda kunde vara nöjda med. Visst hade vi egna små speciella favorit-göromål och några dagar var inplanerade för att vi skulle göra saker och ting på egen hand. Vissa aktiviteter passar bättre att göra själv, sånt som man vet absolut inte intresserar den andre.

Min fru gillade att gå i affärer, hon köpte nästan aldrig nåt men hon ville hålla koll på det enorma utbudet som fanns i en stad som Paris vad det gäller kläder, böcker, skönhetsartiklar med mera. De enda butiker jag ville besöka var de som sålde skivor eller öl, något som jag helst gjorde ensam. Jag hade dessutom vissa saker som jag gärna ville göra, ställen som jag hade läst om och ville uppsöka. En del gånger fick jag med mig hustrun, till exempel när jag absolut ville gå på den första och ursprungliga "Harry's bar" som till skillnad mot vad många tror varken ligger i New York eller Venedig. Utan i Paris. I samma lilla hål i väggen på en smal sidogata där detta klassiska hak har legat ända sen 1911.

Den andra gången som min fru gick på shoppingrunda passade jag på att ta metron på vinst och förlust in till Centre Pompidou. Som Parisarna kallar för Beaubourg. På medeltiden, då Paris nästan bara bestod av de två öarna i Seine, fanns det en by på platsen. Vars namn sedan levde kvar när staden växte. Därför kallas kvarteren runt detta modernistiska kulturhus fortfarande för Beaubourg. Precis som som Belleville något senare, som också blev namnet på ett helt kvarter när den ursprungliga byn hade försvunnit.

På Beaubourg, som snart skulle stängas för renovering och ombyggnad, var det de sista dagarna som man visade en riktigt stor utställning med Paris-konstnärinnan Suzanne Valadon. Det var faktiskt första gången som man hade lyckats få ihop nästan alla hennes tavlor, så efter några veckor hade det blivit en stor succé. Till den grad att man blivit tvungen att stänga ner förbokningarna på hemsidan. Vilken tid eller dag man än valde fick man bara beskedet att det var fullt. Men jag tänkte att de måste ha några ströplatser kvar spontanbesökare, och jag hade rätt. Det var inga svårigheter alls, jag bara köpte en biljett i luckan och traskade in.

Med så stora förväntningar blev det lite av ett antiklimax. Jag irriterades av den plötsliga hysterien, uppblåst av diverse sociala medier. Visst förtjänade denna fantastiska men helt bortglömda konstnärinna att bli återupptäckt. Hon hade en egen stil som pendlade mellan expressionism och postimpressionism. Hade hon inte varit kvinna kunde hon ha blivit en ny Van Gogh. Hennes liv var också en fantastisk historia. Hon växte upp i misär, mamman hade flyttat från Limoges och försökte försörja sig själv och dottern som tvätterska i Montmartre. Fadern var okänd. För att få ihop till sitt levebröd gick Suzanne som ung ner till kvinnomarknaden på Place Pigalle där kvarterets med tiden så berömda konstnärer "köpte" sina modeller. Valadon valde att posera naken för då fick man bättre betalt.

Hon arbetade för många olika "kändisar" som Renoir och Toulouse-Lautrec. Det finns en hel uppsjö med väldigt kända konstverk där man tydligt ser att de är Valadon som stått modell. Hon hade alltid ritat väldigt mycket och nu bestämde hon sig för att flytta över till andra sidan av stativet. Hon hade sett allt, lärt sig tekniken och fick dessutom en del hjälp av sina konstnärsvänner, som Edgar Degas. Hon var gift två gånger men behöll sitt eget efternamn. Hon fick en son som hette Maurice, vars fader inte gick att bestämma men som fick sitt namn efter en av hennes älskare, Utrillo.

Maurice hade en svår och kaotisk uppväxt i Montmartres bohemkvarter och blev i ungdomen fullständigt alkoholiserad. Han åkte in och ut på anstalter men kom till sist att bo hos sin mamma i hennes ateljévåning. Det var hon som lärde honom måla och han blev med tiden både väldigt känd och väldigt rik. Alltmedan hans mamma föll i glömska. Det går att besöka ateljén på Rue Cortot i den samling av 1600-talshus där även Renoir och Bernard hade bott och målat. Och som numera inhyser ett museum. Vi hade tänkt gå dit men de små gränderna var så fullproppade med företrädelsevis japaner att det knappt gick att ta sig fram.

Efteråt tog jag vägen om Tinguely's berömda fontän med alla rörliga skrot-skulpturer som sprutade vatten. Tyvärr hade denna lilla plats tagits över av stadens värsta pundar-gång. De aggressiva och totalt utflippade. Dessa vrak hade gjort fontänen till en sorts lägerplats dit jag antar att de söta små cykelpoliserna inte ens vågade närma sig. Det var beklagligt att se och jag gick raskt därifrån i riktning mot det gamla kyrktornet Saint-Jacques som bara låg två kvarter längre bort.

Jag hade fått ett SMS från min shoppande fru som också haft vägarna förbi, hon tipsade om en samling stora Parisfoton som hade hängts upp på det höga gallerstaket som löpte runt Saint-Jacquesparken med sitt gamla torn. Mycket riktigt, jag hade aldrig hört talas om fotografen Gérald Bloncourt men han var nästan lika bra som Doisneau. Samma sociala anda men kanske till och med aningen mer politisk. Det var mycket demonstrationer och strejker, något som ju också är en del av livet i Paris. Sedan gällde det Saint-Jacques, att

klättra eller inte klättra, det var frågan.

Tornet byggdes i början av 1500-talet tillsammans med en kyrka som förstas hade samma namn. Kyrkan stängdes under franska revolutionen och såldes några år senare till en privatperson som rev själva kyrkan för att återanvända stenarna till andra byggnadsprojekt. Köpekontraktet stipulerade dock att tornet skulle lämnas intakt. Något som var omtvistat. Vissa stenar var i så dåligt skick att det hotade att rasa av sig själv. Men efter flera långa och återkommande restaurationer är det femtiofyra meter höga tornet äntligen öppet för publik igen. Men för att komma till toppen så måste man klättra upp för trehundra höga spiral-trappsteg i en nisch som bara är åttiofem centimeter bred. Det går alltså inte att mötas i trappan.

Vill man upp i tornet så är det obligatoriskt att ingå i en guidad tur där antalet besökare är begränsat till sjutton personer per timme. Det finns utförliga varningstexter som säger att man skall vara i god form, inte ha några hjärtproblem, inte lida av klaustrofobi och inte vara höjdrädd. Tyvärr hade jag check på nästan alla punkter, så jag tvivlade stort på om jag verkligen skulle våga mig upp. Till slut bestämde jag mig för att avstå, något som jag såg som ett stort nederlag inför ålderdomens långsamma förfall. Det var inte lätt att acceptera att man inte längre kan göra precis vad man vill och att man är tvungen att inse sina egna begränsningar.

Min fru har alltid älskat att gå på bio och i Paris kan man se nästan vilka filmer som helst, både urgamla och sprillans nya. Jag var faktiskt med på två filmer som ännu inte hade kommit till Schweiz, och jag får säga att det var det bästa som jag sett på bio på mycket länge. Jag ville ta tillfället i akt att kolla på lite ny musik, där är ju utbudet så gigantiskt. Det kommer nästan aldrig några bra band till Schweiz, men bland de som åker på Europa-turné så spelar nästan alla i Paris. Hustrun var med på två av de fyra konserter jag såg i Paris. Den första var jättebra men tyvärr var lokalen alldeles för liten, vi stod som packade sillar och till slut orkade våra gamla ben inte längre. Den andra var tyvärr inte alls vad jag hade väntat mig, det var så dåligt att till och med jag gav upp och vi gick efter halva showen.

Jag gick ensam på två riktigt bra konserter eftersom jag visste att det skulle spelas musik som inte alls tilltalade min fru. Det var dels en ensam ung amerikansk countrysångerska som skrev underbara låtar (Esther Rose), dels ett väldigt brötigt pubrock-band från en liten engelsk stad på landsbygden (The Bracknell). Där var jag väldigt glad att vara själv, bandet hade släpat med hela sin fanclub som bestod av en överförfriskad engelsk pöbel i sextioårsåldern. Och jag som trodde att "binge-drinking" var ett ungdomsfenomen. Själv var jag nykter och stod längst fram på en balkong, precis ovanför bandet.

Bredvid mig dansade en skitfull dam med bästadata-gränsen väl överskriden. Det vill säga ungefär jämnårig med mig. Hon gestikulerade och skrek och försökte få sångarens uppmärksamhet. Samtidigt som han generat vände sig bort och skakade på huvudet. Hon hängde sig om min hals och med sin svetslåga till andedräkt väste hon stolt i mitt öra: "It's my son down there". Så det blev ett utmärkt exempel på "När jag träffade Lassie". Jag var helt plötsligt kompis med sångaren och låtskrivaren i The Bracknell's mamma. Jag var ganska glad att inte behöva utsätta min fru för dessa pinsamheter. Men bandet var faktiskt ganska bra.

Jag hade också tänkt att utforska två av Paris legendariska badhus. Det är kanske inte det första man som turist tänker på när man kommer till stan, men denna gången var jag ju inte någon riktig turist. I nästan alla arrondissement verkar det finnas någon form av badanläggning. Där vi bodde i det 20:e fanns ett litet modernt badhus uppkallat efter den judisk-algeriske simmare Alfred Nakache. Under kriget bodde han i Toulouse men 1944 blev familjen deporterad till Auschwitz, där hans fru och dotter gasades ihjäl. Nakache är en av blott två judiska elitidrottare som överlevde koncentrationslägren och därefter fortsatte sin karriär. Han deltog i de olympiska spelen i London 1948.

Detta allmänna badhus låg på Rue Dénoyez som var en tvärgata till vårt kvarter. Gatan är känd i turist-kretsar för sin Street Art. För många år sedan fanns det en del vackra verk på de många husfasaderna men nu hade gatan blivit helt sönderklottrad, det var verkligen fult och totalt ointressant. De två badhus jag hade tänkt besöka var båda gamla Art-Nouveau palats byggda i början av 1900-talet, två arkitektoniska mästerverk i klassisk jugend-stil. Som båda är kulturminnesmärkta. Det ena låg i bottenvåningen av ett underbart hus på Rue des Amiraux i det nordliga 18:e distriktet. Denna ståtliga byggnad som nästan tar upp ett helt kvarter är ritad och uppförd av arkitekten Henri Sauvage. Han var känd för en mängd billiga, hygieniska och vackra bostäder som byggdes runt om staden i ett sorts socialt bostadsprojekt.

Ett lika intressant badpalats finns söderut i stan i det 13:e och kallas för "Piscine de la Butte aux Cailles". Denna Art Nouveau-byggnad liknar i mycket Amiraux-huset men den är uppförd i rött tegel. Vilket inte är så vanligt i Paris. För övrigt är husen byggda ungefär samtidigt och bassängerna har den lite udda längden trettiotre meter. När detta badhus byggdes 1920 så fanns det redan en kollektiv kvarters-dusch på samma

plats, som faktiskt tog sitt vatten från en väldigt gammal underjordisk källa.

På ett litet torg framför ingången till badhuset ligger passande nog ett legendariskt vattenhål, och då talar jag inte om någon krog. Där finns nämligen en så kallad Artesisk brunn, denna källa hämtar sitt grundvatten från en bassäng sexhundra meter under jord som man tror innehåller ungefär sjuhundra miljoner kubikmeter. Vattnet beräknas vara flera tusen år gammalt men är både drickbart och väldigt gott. Det innehåller mycket järn och fluor och de som bor i kvarteret kommer fortfarande till parken och fyller på sina plastflaskor. Eftersom denna underjordiska bassäng har ett tryck på sextio Bar så räcker det med att borra ett sexhundra meter djupt hål och sen stiger vattnet upp till markytan av sig själv.

Jag älskar visserligen att simma men tyvärr gjorde min vanliga halsstarrighet att det inte blev några bad denna gången. Trots att bassängerna var så fina. I dessa parisiska bassänger är det nämligen obligatorisk badmössa som gäller, något som jag inte kunde förlika mig med. Vår vän Phillipe Vincent var trots sina åttiofem år en regelbunden besökare av en annan bad-anläggning men eftersom han inte har ett hårstrå kvar på huvudet var han frikallad från badmösse-tvånget. Vem vet, nästa gång jag kommer till Paris kanske jag biter i det sura bad-äpplet, eller så väntar jag ytterligare några år tills jag inte heller har något hår kvar.

Jag skall passa på att göra lite reklam för staden Paris utmärkta hemsida (www.paris.fr). Här finns till exempel en sida för var och en av stadens många parker, med all information man kan tänka sig. Hur man hittar dit, öppettider, vilken service som finns, lite historia och några bilder. Samma sorts sidor finns för stadens alla badanläggningar, plus att där till och med finns ett diagram där man i realtid kan se det exakta utnyttjandet i procent för varje enskilt bana i respektive bassäng. Man kan också se att för oss pensionärer kostar det två euro att gå in. Så det var inte precis inträdet som fick mig att backa för ett bad.

I regionen Île-de-France bor det tolv miljoner människor hopträngda på tolv tusen kvadratkilometers yta. Där finns åtta stycken ganska små departement med nummer 75 (Paris), 77, 78 och 91-95. Regionen har hela 1200 kommuner, varav åtta räknas som städer. Det vill säga de har runt 100.000 invånare. Ofta är de så sammanbundna med Paris eller med varandra att man inte ser var den ena slutar och den andra börjar. Våra utomordentliga månadskort var giltiga för alla transportmedel i hela denna tätbefolkade region. Att det mest centrala området i landet kallades för "Île-de-France" (Frankrikes Ö) borde innebära att resten av landsbygden betraktades ett stort okänt hav. På vilket Paris-distriktet seglade fram som en fast punkt i tillvaron.

Men det var en parantes, vad det gäller månadskortet hade jag knappt utnyttjat det för några andra resor än inom Paris ganska snäva gränser. Vi hade varit i staden Saint-Denis för att besöka basilikan där alla kungar låg begravda, men för mig var det enda gången jag fram till dess hade äventyrat mig ut bland förorterna. Min fru hade däremot gjort flera resor söderut där hennes numera avlidna faster hade bott, och där hon även hade avlägsna vänner som hon hade passat på att besöka.

För att råda bot på min Paris-fixering beslöt jag att göra två nya besök i ytterområdena. Först åkte vi till den ganska nybyggda stadsdelen "La Defense", med diverse olikformade skyskrapor som är så höga att man ser dem nästan var man än befinner sig i Paris. Här ligger numera de flesta huvudkontor för landets totala ansamling av offentlig förvaltning och privat företagsamhet. Dessa enorma affärs- och kontorskvarter sträcker sig dels över staden Nanterre, dels genom tre andra kranskommuner just utanför Paris stadsgräns.

Det hundra meter höga kontorshuset som är format som en rektangulär båge har blivit något av ett emblem för La Defense. Från l'Arc de Triumph vid Place d'Étoile till l'Arche de Defense är det fem kilometer. Med metron tar det bara fem minuter och man befinner sig plötsligt vid Paris största arbetsplats, som inte ens ligger i Paris utan i Nanterre. Eftersom de båda bågarna är sammanbundna med en sexfilig spikrak boulevard är effekten ganska tjugig, men Defence-bågen var ganska ful på nära håll. Pampig och pompös. Och alla dessa olikformade skyskrapor med upp till sextio våningar gav bara ett väldigt förvirrande intryck. De var som en gigantisk lekstuga för arkitekter där den ene hela tiden försökte bräcka den andre. Vem kan bygga högst och vem kan kissa längst. Det var barnsligt byggt och ovärdigt för mänskligheten.

Nästa gång jag vågade mig utanför stadsgränsen tog jag metron till slutstationen Pont Saint-Cloud. Jag vandrade över bron varifrån man hade en ganska fin vy över höghusen i La Defense. Som tveklöst gjorde sig mycket bättre på långt håll. Saint-Cloud är en ganska liten kommun som är mest känd för sin väldigt stora park (460 hektar). Det var Ludvig den fjortondes bror Philippe d'Orléans som anlade parken med alla sina fontäner, vattenfall, trappor och statyer, och dessutom byggde sig ett ståtligt slott. Ett Versailles-liknande palats som Marie-Antoinette fick ta över 1785. Hon hade storstilade planer för en ombyggnad av slottet men sen kom förstas den franska revolutionen emellan och sabbade hennes projekt.

Men ingenting blev förstört under revolutionen och när Napoleon kom till makten använde han slottet i Saint-Cloud både till sin kejsarkröning och sitt andra giftermål. Men säg det som varar för evigt, brorsonen Louis Bonaparte lät också kröna sig till kejsare i Saint-Cloud 1854 och kallade sig därefter för Napoleon den

tredje. Det var också i slottet som han 1870 undertecknade den krigsförklaring mot Preussen som kom att försegla både sitt eget och palatsets öde. Tyskarna förstörde nästan byggnaden när de riktade sina kanoner mot frans-männen som hade grupperat sig på höjderna ovanför. Sedan var husresterna logement ett tag för de preussiska trupperna som innan de begav sig hemåt satte eld på slottet. Det brann i två dygn.

Sen var det bara den alltmer vanvårdade trädgården kvar. Den blev visserligen utnämnd till ett historiskt monument 1994 men förfallet har fortsatt. Det var tydligen en mängd projekt på gång men allting verkade ha avstannat mitt i rörelsen. Det stod diverse arbetsfordon på området men bassängerna var tomma, liksom vattenfallen. Fontänerna sprutade inte och allting var slitet, smutsigt och i ett bedrövligt skick. Det fanns till exempel inte en enda papperskorg, man märkte att Saint-Cloud inte hade samma budget som Hidalgo inne i Paris. Med tungt hjärta gick jag upp på toppen av kullen ovanför Seine där man hade en fantastisk utsikt. Men det kunde inte hindra att jag tyckte att denna utflykt utanför murarna var lika trist som några dagar tidigare då jag befunnit mig mitt ibland skyskraporna i La Defense.

När fransmännen talar om sitt land "La France" så menar de inte samma sak som vi utbölingar. De har ett något vidare perspektiv som grundar sig på landets imperialistiska förflutna. Om man en gång har varit ett världsomspännande imperium kan det vara svårt att ändra synsätt. Trots att det enda som återstår är några exotiska öar och småstater på det södra halvklotet. Franska Guyana, Guadeloupe, Martinique, Réunion, Mayotte och Nya Kaledonien är i princip det enda som finns kvar av det franska kolonialväldet. Så när vädret presenteras efter TV-nyheterna får man även reda på den meteorologiska situationen "Outre-Mer". Vilket är vad den franska staten kallar sina f.d. kolonier, och som kan översättas till "bortom havet".

Outre-Mer bildar faktiskt fem departement i den franska statsbildningen, de har egna parlaments-ledamöter och en egen minister i regeringen, och de använder euron som betalmedel på andra sidan jordklotet. Invånarna har precis samma status som alla andra fransmän. Alltså träffar man åtminstone i Paris ofta på människor som tycks vara invandrare men som är fullständigt franska både till medborgarskap och vanor. Trots upprepade folkomröstningar har inget av dessa små territorier haft lust att bli självständiga, de lever i princip på statliga bidrag och skulle inte klara sig särskilt bra på egna ben. Och trots att det kostar mycket mer än vad det smakar så vill inte heller Frankrike släppa taget, de betalar gärna dyrt för att få behålla illusionen av att vara en världsmakt med egna kolonier.

När press och TV vill beskriva det som vi andra kallar Frankrike säger man ofta "Hexagonen". Detta namn kommer från det faktum av att den fransk-europeiska landytan har sex kanter. Ibland säger man också "metropolen" och då menar man inte bara Paris-området utan hela det europeiska Frankrike. Är man fransk bor man antingen i "metropolen" eller också "outre-mer". De drygt tolv miljoner som bor i Paris med omnejd kallas för Parisare, även om det "bara" är drygt två miljoner som verkligen bor "intra-muros". Det vill säga innanför stadsgränsen som i stort sett följer samma sträckning som stadens senaste försvarsmur. När den otidsenliga muren revs fyllde man tomrummet med ett band av breda boulevarder som omringade Paris.

Bland tolv miljoner så kallade Parisare är det alltså bara två som verkligen bor i Paris, de cirka tio miljoner som bor strax utanför stadsportarna kallas lite föraktfullt för "banlieusarder". Men dessa förortsbor är åtminstone inte "provinsiarder", de som bor ute i provinsen. Hit hör de övriga femtiofem miljoner fransmän som varken bor i Paris eller i någon av dess stora förortsområden. Så även om man bor i någon av miljonstäderna Lyon eller Marseille är man ändå bara en "provinsiard". Det vill säga en riktig lantis. Så i Frankrike, som var de första landet som införde frihet, broderskap och jämlikhet, är det i själva verket en himla skillnad på folk och folk. Och då talar jag inte ens om raser.

Med denna långa inledning vill jag förklara Paris ställning inte bara som huvudstad utan också lite grann som jordens medelpunkt, åtminstone för alla fransmän även om de är "provinsiarder" eller bor "outre-mer". Man säger att alla vägar leder till Rom men det gäller lika mycket för Paris. På stadens 105 kvadratmeter bor det idag 2,2 miljoner människor, en befolkningstäthet som är dubbelt så hög som i New York och fyra gånger högre än i London. I Paris bor det människor överallt, och de har kommit från världens (och Frankrikes) alla hörn. Något som gör Paris till en av de mest kosmopolitiska storstäderna.

Folk började väldigt tidigt att vallfärda till Paris där de togs emot i någon av stadens alla portar i de olika stadsmurar som alltid har omringat staden. Dessa portar hade som uppgift att kontrollera alla som färdades in eller ut från staden. I synnerhet om de medförde varor där man kunde kräva någon sorts tull. Den tidens städer levde mer eller mindre på att taxera de stackars bönderna som för att sälja inte hade något annat val än

att betala. Trump var inte först ut, redan de gamla parisarna hade denna tanke på att ta hutlöst betalt av de som ville komma innanför deras murar för att sälja sina varor.

Idag är de gamla murarna rivna men namnet på portarna lever fortfarande kvar. I Paris historiska namngeografi finns det sjuttiofem portar, vissa är både försvunna och sedan länge bortglömda men de flesta finns ännu kvar på stadskartan. Men då enbart som olika namn, portarna har ingenting kvar av sin ursprungliga funktion. De kanske mest kända daterar sig från slutet av medeltiden, då staden var ynkligt liten. Idag finns det fortfarande kvar två triumfbågar som restes i slutet av 1600-talet som en sorts minnesmonument över portarna Saint-Denis och Saint-Martin. Dessa båda portar har haft ett otal olika placeringar mer eller mindre långt ifrån centrum, allt efter det att staden har vuxit. Saint-Denis var den viktigaste eftersom det var genom den som alla begravnings-processioner med avlidna franska kungar och drottningar passerade på sin sista färd. De begravdes traditions-enligt i Basilikan Saint-Denis någon mil norr om Paris.

Ända sedan vikingahövdingen Ragnar Lodbrok plundrade Paris år 845 och avkrävde en enorm lösen-summa på 7000 pund silver för att sluta våldta Parisdamerna och lämna stan så har invånarna byggt murar och försökt försvara sig. Murar som har haft portar för att fredliga människor som bara kommit för att sälja sin arbetskraft eller andra varor har kunnat passera. Men varenda gång man byggde en mur så dröjde det inte särskilt länge innan staden återigen hade vuxit ur sin gamla kostym. Muren åts upp av expansionen och man fick bygga en ny anläggning lite längre ut. När vi når fram till 1800-talet påbörjades den sjunde i raden av dessa olika skyddsmurar. Men denna gången tänkte man slå på stort och ta till en ordentlig marginal.

Det var dåvarande utrikesministern Thiers som 1840 beslöt att bygga den sista ringmuren runt staden. Fyra år senare var detta bålverk färdigt. Konstruktionen var 33 kilometer lång och hade 95 bastioner, 17 portar, 23 så kallade barriärer där man också var tvungen att betala tull för att kunna föra in varor, ett antal järnvägs-passager och fem olika ställen där olika vattendrag ersatte muren. Denna mur var tio meter hög och drygt tre meter bred, på utsidan fanns en fyrtio meter bred så kallad torr vallgrav och och 250 meter bred zon där inga byggnader fick uppföras. Innanför muren fanns en väg där man med häst och vagn skulle kunna försörja de olika bastionerna.

Där muren konstruerades fanns det vid denna tiden knappt några hus eller gårdar. Det var mer eller mindre jordbruksmark. Men den snabbt växande staden skulle snart närma sig. Samtidigt som byggnationen startade började staden Paris att inkorporera de relativt ödsliglandområden som hamnat innanför muren. När dessa annekteringar var klara hade elva småkommuner fullständigt försvunnit och blivit till nya stadsdelar. Där bland Bercy i det nuvarande 12:e arrondissementet, Auteuil i det 16:e, Montmartre och La Chapelle i det 18:e, La Villette i det 19:e plus Belleville och Charonne i det 20:e.

Dessa kommuner var egentligen bara små byar med en kyrka och en bygata med ett värdshus och några bondgårdar. Resten var åkermark. Denna stora kommun-rockad var genomförd år 1860 och de gränser för Paris som då fastställdes drogs fram strax utanför den nyuppförda försvarsmuren. De enda annekteringar som sedan har tillkommit är parkerna Boulogne och Vincennes. Med ett fågelperspektiv bildar dessa enorma grönområden något som liknar två öron på det eljest helt cirkelrunda innerstads-ansiktet Paris.

Varför vecklar jag nu ut mig åt alla dessa geografiska håll och kanter, helt enkelt därför att det är mitt vanliga sätt att berätta. Jag kan inte göra på något annat vis. Jag måste alltid få med en förhistoria och en bakgrund. Sätta saker och ting i ett sammanhang. Vilket oftast innebär att jag seglar ut på långväga irrfärder. Jag läste nyligen en sorts thriller av Guillou där hans alter ego författaren Erik Ponti förfasade sig över sina kollegor, och diverse andra kända kulturarbetare. Under deras verkliga namn. Klas Östergren blev beskriven som någon som i sina texter ständigt viker av från huvudhistorien och aldrig kommer till skott.

Det finns ett underbart fransk verb för detta beteende: *tergiverser*. Det betyder egentligen att förhala men kan även användas för något som aldrig når fram till sitt mål. På tal om Östergren, han var en av hundratals andra författare som begav sig till Paris för att skriva sin genombrottsroman. Bland detta gäng finns även Henry Miller och Stig Claesson. Några som jag tycker lyckades mycket bättre än den käre Klas. Som likväl är en av mina verkliga favoriter. Trots att han "tergiverserar" lite väl mycket. Men inte lika mycket som jag själv. Jag är den verkliga kungen av att alltid ha en lång väg att vandra innan jag når till pudelns kärna.

Vartåt vill jag komma med allt detta dravel. Jag vill närma mig en av Paris mest intressanta och mest ignorerade sevärdhet, resterna av en gammal järnvägslinje som gick i en ring längs med hela stadsgränsen. Denna sedan länge nedlagda men ändå inte helt bortglömda sträcka har lämnat spår i stadsbilden och idag har opinionen svängt och man börjar inse det historiska värdet av att bevara vad som fortfarande finns kvar. Allting började med att diverse privata bolag konstruerade olika små järnvägar för att forsla arbetskraft och andra nödvändiga varor in till den snabbt växande huvudstaden.

I början av 1850 hade Paris redan sex huvudsakliga järnvägslinjer in i staden, från olika väderstreck. Men de drogs inte ända fram till centrum där det fanns för många viktiga byggnader och täta bostadskvarter som inte gick att riva. Gare de Lyon var en av de sista som byggdes, mycket på grund av ett starkt motstånd från transportministern som inte ville göra plats bland den ringa men likväl befintliga bebyggelsen. Det fanns vaga planer på att få till en gemensam centralstation för hela Paris men den blev aldrig förverkligad. Så ännu idag ligger dessa sex ursprungliga huvudstationer (Lyon, Austerlitz, Montparnasse, Saint-Lazare, Nord och Est) rejält utspridda i områden som runt 1850 fortfarande tillhörde Paris sparsamt bebyggda utkanter.

Det första logistiska problemet med detta nya transportmedel var hur man sedan skulle kunna frakta gods och förnödenheter vidare från en del av staden till en annan. Det räckte inte alltid att varorna anlände till Paris utan de måste på något sätt forslas längre in mot stadens diverse depåer och marknader. Dessutom fanns det en och annan resenär som faktiskt bara skulle byta tåg i Paris. Troligen engelsmän som skulle till Alperna eller Rivieran. De hade exakt samma problem som jag och mina vänner drygt hundra år senare när vi i mitten av 70-talet började tåggluffa genom Europa.

Jag minns en gång när vi hade varit i Rimini och skulle vidare till London. Natt-tåget var försenat och vi hade bara trettio minuter till vår anslutning i Gare du Nord. Efter en en totalt livsfarlig taxifärd kom vi fram till perrongen precis när tåget sakta började rulla. Min kompis Benny hade shoppat en billig flask whisky i Italien som innehöll en gallon med Johnny Walker, nästan fem liter. Han var lite korpulent och slängde sig som sista man upp i vagnen men råkade slå i sin rygsäck mot trappsteget så flaskan gick sönder. Det började lukta lite konstigt och en alltmer växande bäck började sakta rinna längs med tågorridoren där vi hade parkerat oss. Fem liter whisky till spillo.

Om man nu inte kunde få till en gemensam centralstation för hela Paris började man tänka i andra (tåg)banor. Varför inte en linje runt hela staden som band ihop de sex olika huvudstationerna. Det var så som projektet "La Petite Ceinture" föddes och förverkligades. Idén var genial, istället för att köra varor med häst och vagn genom trånga och redan igenproppade gator så lastade man om och drog det i godsvagn runt hela stan. Denna cirkelbana byggdes i etapper och var färdigbyggd 1869. Då bestod den förutom av flera tunnlar, broar och viadukter även av tjugosju stationer och flera små godsbangårdar. Den blev en omedelbar succé, även för persontransporter.

Dessutom hade Ceinturen en viss militär betydelse. År 1860 hade man slagit fast den stadsgräns som i princip fortfarande avgränsar själva staden Paris gentemot dess kranskommuner. Strax innanför denna gränsdragning låg försvarsmuren som skulle skydda staden i händelse av krig. Beroende på från vilket håll fienden angrep behövde man snabbt kunna omgruppera soldater, kanoner och ammunition och detta var numera ganska enkelt med cirkelbanan som gick runt hela stan strax innanför muren.

Under det tysk-franska kriget 1870-1871 forslades hela 800.000 soldater på den nya cirkelsträckan. Något som inte hjälpte eftersom tyskarna ändå tog sig in. Där mötte de som tur var ett mycket hårdare motstånd där kvinnor, barn och vanliga arbetare hade beväpnat sig och bildat en sorts stadsguerilla. Som till råga på allt proklamerade det första socialistiska samhället, det som vi kallar Paris-kommunen. Då fick franska staten eld i röven och slöt en snabb och obarmhärtigt dålig fred med tyskarna, bara för att kunna utrota denna betydligt farligare inre fiende. Något som de efter blodiga strider otaliga massarkebuseringar lyckades med. Men det är en helt annan väldigt tragisk historia. I Belleville har vartannat gathörn en minnesplatta över någon av kommunarderna som blivit avrättad på platsen.

Längden på hela Petite Ceinture var 31,5 kilometer. Redan år 1855, långt innan hela PC-banan var färdigbyggd, fraktades 780.000 ton gods i transit mellan olika huvudstationer. Persontrafiken hade sin höjdpunkt år 1900, året för en av många Världsutställningar. Det året räknade man in hela trettionio miljoner personresor, något som sedan minskade drastiskt i takt med att tunnelbane-nätet byggdes ut. I själva verket hade persontransporterna aldrig haft en större andel än 10% av den totala trafiken.

Det var naturligtvis den nybyggda metron som redan runt sekelskiftet fick parisarna att överge sin aningen otidsenliga cirkulära järnväg. Eftersom metrolinjerna i huvudsak drogs fram under jord behövde man inte riva någon bebyggelse för att transportera folk in till de centrala kvarteren. Man slapp då att upprepa den berömda arkitekten Haussmans totalförvandling från mitten av 1800-talet då han ritade upp planen för en ny stad. Då demolerades nästan alla gamla medeltida och starkt förslummade kvarter för att ge plats åt de breda och raka boulevarder som än idag genomkorsar Paris. Samtidigt inlemmades ytterområden som Belleville och Montmartre för att man där snabbt skulle kunna bygga nya bostäder till alla de som fått sina hus raserade. Plus att det behövdes mycket plats för alla de hundratusentals människor som flyttade in till Paris för att delta i allt detta byggande.

År 1934 var det bara 1% av all trafik på "La Petite Ceinture" som bestod av persontransporter. Man beslöt då att lägga ner alla resandetåg och istället startade man en helt ny busslinje. Som istället för att få en sifferbeteckning även den kom att kallas för PC. Precis som tågen som den ersatte. Bussarna körde på det relativt nybyggda cirkelrunda bältet av boulevarder som i stort sätt följde järnvägslinjen. Denna ringväg runt Paris fick namnet "Boulevards des Marechaux" eftersom de tjugotvå olika delsträckorna var uppkallade efter Napoleons olika marsalkar och generaler. De hette bland annat Masséna, Murat och Ney. Jean-Baptiste Bernadotte fick dock inte ge namn åt någon boulevard eftersom han ansågs som en förrädare efter att ha stukit till Sverige för att bli kung.

Ring-boulevarderna var 33,7 kilometer i omkrets, alltså aningen längre än den gamla järnvägen, som dock fortfarande användes för varutransporter ända fram till 1993. Godstrafiken fortsatte alltså i nästan sextio år efter det att de sista persontågen hade slutat gå. På 60-talet hade dessa fyrfiliga boulevarder blivit för små för den enorma biltrafiken. Då påbörjades den sex- till åttafiliga motorväg som kallas för "Périferiquen". Eftersom denna kringled ligger ännu ett snäpp utanför både PC-järnvägen och marsalk-boulevarderna är omkretsen här 35 kilometer. Périferiquen följer i princip Paris stadsgräns, förutom på de två sträckningar där staden senare alltså har inlemmat de stora parkerna Boulogne och Vincennes.

Det finns nog ingen metropol i världen som har en så markant och cirkelrund uppdelning mellan själva staden och dess ytterområden. Denna skarpa gränsdragning som fastställdes 1860 har haft fyra kraftiga markeringar i stadsbilden. Först den numera rivna försvarsmuren, sedan PC-järnvägen som föll i en lång Törnrosa-sömn och togs över av naturen. Dessutom två ringar av vägkonstruktioner, Boulevarderna från början av 1900-talet och Périferique-motorvägen från den andra hälften. Det har alltid varit fullständigt tydligt var gränsen går mellan Paris och dess omgivningar. Med en sexfilig motorväg runt hela stan går det knappast att ta miste. Antingen bor man innanför och då är man en äkta Parisare eller också utanför och då kallas man en "banlieusard", en förortsbo.

Det senaste tillskottet i denna runda ring av Paris-trafik är två spårvagnslinjer. Med en linje som kallas T3b tar man sig runt det norra halvklotet på Paris-kartan. Från Porte de Vincennes i öster till Porte Dauphine i väster. Sedan saknas tyvärr en liten bit av kringlinjen så innan man kan fortsätta med spårvagnen får man ta bussen några hållplatser. Denna korta busslinje heter fortfarande PC och går mellan Porte Dauphine och Pont Gargliano nere i det sydvästra hörnet av Paris. Vid Gargliano får man byta till linje T3a som för en tillbaka upp till Vincennes. På så sätt är cirkeln fullbordad, på drygt två timmar har man avverkat hela sträckning av "La Petite Ceinture" medelst spårvagn, förutom då två kilometer med buss.

Denna resa tar oss från de fattigaste och mest nergångna arrondissementen 19 och 20 i nordöst, till de mest lyxiga och högborgliga 16 och 17 i väst. En kontrasternas resa mellan de fattiga och de rika. Enligt befintlig statistik är medelinkomsten mer än dubbelt så hög i de västra än i de östra stadsdelarna. När man åker hela sträckan märker man tydligt denna skillnad. I nordost är åtminstone 75% av resenärerna väldigt färgade (eller svarta som man sa förr i tiden). I väster är alla passagerare ofärgade (eller vita som man konstigt nog fortfarande får lov att kalla oss blekansikten). För att göra en liknande klassresa hade vi Göteborgare tidigare den röda linjen med spårvagn nummer fem som tog oss tvärs igenom stan. Från förorts-slummen i Biskopsgården till de allra rikaste i det fina Örgryte. I Paris har man spårvagnslinjerna T3 (a och b).

Den första lilla delsträckan öppnade 2006 i de södra delarna av staden, sedan har man succesivt förlängt linjen och den rundtur jag nu gjorde var färdigbyggd 2018. Att man så snabbt kunnat få färdig en helt ny spårväg runt (nästan) hela stan beror på att den dragits fram i det gräsbevuxna mittstråket av de fyrtio meter breda "marsalk-boulevarderna". Spåren löper väldigt rakt och helt åtskilt från annan trafik. Att rälsen är helt nylagt på ett gräsbevuxet underlag gör att färden blir väldigt angenäm. Inget buller eller gnissel i växlar och kurvor. Inga skakningar eller plötsliga stopp utan en snabb och väldigt mjuk resa. Så totalt olik spårvagnarna i Göteborg där det känns som om man flyger runt i skrikande centrifug där man behöver både hörsel- och knäskydd. Och ändå går det åtminstone dubbelt så fort med spårvagnen i Paris.

Jag har åkt spårvagn i en mängd olika städer runt om i Europa, Amsterdam, Berlin, Lyon, Wien, Milano, Rom och Lissabon för att bara nämna några stycken. I Schweiz finns det spårvagnar i nästan varenda stad, och jag tror att jag har testat allihop. Men min största referens är naturligtvis Göteborg där jag bodde i trettiofem år. Alla dessa städer har urgamla relativt kurviga och omoderna sträckningar, åker man spårvagn inne i centrum går det nästan lika snabbt att promenera. Och det är ett himla oväsen. Jag bodde en gång på första våningen vid en trevägskorsning där flera olika linjer möttes, och svängde genom växlarna. Dessutom var det naturligtvis en hållplats där spårvagnarna stannade med skrikande bromsar. I Paris smög vagnarna fram nästan ljudlöst utan den minsta lilla skakning.

Nu börjar jag närma mig det som jag verkligen ville berätta. Men jag ber om ytterligare lite tålamod. Först måste jag bara förklara varför jag är så fascinerad av nerlagda järnvägar och de "spår" som eventuellt fortfarande finns kvar i naturen. Eller som i fallet PC, i stadsbilden. När jag var liten växte jag upp i en by som heter Lerdala och som ligger på Billings-slutningen mellan Skara och Skövde. I början av 1900-talet var dessa städer sammanbundna med en smalspårig järnväg som korsade det höga berget. På samma ställe där riksväg 49 nu löper. Men längs denna linje fanns dessutom en milslång blindtarm som gick till Lerdala och grannbyn Timmersdala..

Precis som PC'n i Paris var den egentligen byggd för att transportera varor, i huvudsak kalk från något av stenbrotten. Persontrafiken varade mellan 1909 och 1932 men godstransporterna var igång fram till 1952. Ett år innan jag föddes och kom att bo hos mina morföräldrar i Lerdalas Folkskola. I en by av Lerdalas storlek var minnet av järnvägen fortfarande väldigt levande. Stationen, spåren och annan infrastruktur fanns ju kvar. Även en nerlagd järnväg är också en järnväg, för att travestera Lundells fyllesnack om sina inställda spelningar. Jag bodde mina första år i en by där tågen inte längre stannade. De var inställda för all framtid.

Sedan dess har jag, vart jag än befunnit mig, sökt efter och för de mesta funnit spår av nerlagda tåglinjer. De finns överallt och med lite tur kan man fortfarande få en uppfattning om var spåren har gått. I Schweiz är som tur är nästan varenda liten bergslinje fortfarande i drift. I Frankrike däremot är nästan varenda liten linje nerlagd. Jag såg en sorglig dokumentär för några år sedan som heter "Au bout des rails" (I slutet av rälsen). Den handlar om en man som när han var barn på 70-talet varje sommar åkte på tågsemester med familjen. Från Schweiz till det bergiga Cevennerna i södra Frankrike.

På gamla dar gav han sig sjutton på att försöka göra om precis samma resa, meter för meter. Något som naturligtvis var helt omöjligt. Där rälsen var uppriven följde han likväl bansträckningen till fots, genom tunnlar och över rostiga broar. Ibland fick han vänta en hel dag på ett tåg, bara för att finna att det var inställt. Ibland nedlät han sig till att utnyttja en ersättnings-buss, men bara om den följde ungefär samma sträckning. Det tog honom fyrtioen dagar att komma fram. Från västra Schweiz till södra Frankrike. Även om han hade cyklat hade det inte tagit mer än fyra dar.

För oss tåg-arkeologer är Frankrike ett eldorado av övergivna spår, speciellt i de södra delarna. När det franska järnvägsnätet var som störst hade man nästan 70.000 kilometer spår, idag finns bara 24.000 kvar. Alltså ungefär en tredjedel. I den lilla badort som vi har besökt några gånger på Rivieran fanns mellan 1905 och 1948 en underbar slingrande liten järnväg längs med stranden och klipporna. Den kallades "Le Macaron" och förband Toulon med St. Raphael. Numera var vissa bandelar omgjorda till gång- och cykelstråk. Vår favoritbistro låg i grannbyn så dit gick vi alltid till fots, längs med banvallen genom tunnlar och raviner.

Min fru växte upp i en liten by i norra Bourgogne. Hennes pappa hade blivit rik på att sälja spannmål och bekämpningsmedel byggde i slutet av 70-talet ett stort hus högt upp på en kulle en mil norr om byn. När vi var på besök hade jag inte så mycket att göra utan använde tiden till att promenera och njuta av den underbara utsikten. Nedanför huset fanns en regelbunden och halvcirkelrund urgröpfung i den sluttande åkern. Denna lilla ravin var rester av en smalspårig järnväg, lika kort och kortvarig som den lilla banan fram till min barndomsby. Knappt tjugo kilometer lång och med en levnadstid på ungefär lika många år. Men intressant för en kroniskt fascinerad tåg-arkeolog att gräva ner sig i.

Det var tyska krigsfångar som efter första världskriget hade grävt ut den slingrande banan genom detta kulliga landskap. Meningen var, precis som i Lerdala, att forsla kalk och timmer från det stora skogsområdet bakom huset ner till den stora byn. Som heter Laroche-Migennes och på den tiden var en viktig anhalt längs huvudlinjen mellan Paris och Lyon. Så jag vandrade runt och såg ganska snart var tåget hade gått, trots att bönderna numera brukade marken igen. Det som hade bevarats av linjen var de renoverade banvaktshusen som var lätta att identifiera med sin enhetliga och järnvägsspecifika byggnadsstil. Så vart jag än har satt min fot i det franska riket har jag aldrig varit långt ifrån någon nerlagd järnväg. Inte ens i Paris.

En av mina målsättningar med denna långa vistelse var att så långt som möjligt utforska resterna av "La Petite Ceinture". Under lång tid hade hela spårområdet varit inte bara otillgängligt utan till och med avspärrat för allmänheten. Vilket innebar att Paris hade ett enormt orört naturreservat precis innanför sin stadsgräns. Enbart detta faktum är tämligen unikt. Nio av de drygt trettio ursprungliga stationerna har rivits men de flesta existerar fortfarande. Sex stycken används av RER-tågen ut till förorterna, fjorton har konverterats till barer, restauranger, kultursalar eller andra användningsområden. Två står fortfarande tomma i väntan på att någon entreprenör skall starta upp någon verksamhet.

Den roligaste stationen som jag besökte var i norra Paris, i närheten av Porte Saint-Ouen. Här hade man till att börja med inrett en konsertlokal där jag såg två franska band som båda leddes av kvinnliga låtskrivare.

Stället hette "Le Hasard Ludique" och även om när inte var någon konsert så verkade det som om stationen hade blivit "the place to be". Där fanns naturligtvis en bar som även erbjöd några enkla rätter men den stora attraktionen var utomhusserveringen som låg i ravinen en trappa ner på det gamla spårområdet med dess övertäckta perronger. Man köpte sin öl i baren och gick sedan ner och satte sig på perrongens bänkar eller i solstolar direkt på spåren. Och väntade på tåget som lyckligtvis aldrig kom.

Dessa stationshus, har trots att de blivit ombyggda eller är helt förfallna, fortfarande rester av en mycket intressant och homogen arkitektur. Och de är lätta att få syn på eftersom de oftast ligger i anslutning till en vägbro över själva järnvägen, med två trappor som leder ner till respektive spår. För även om PC-linjen aldrig elektrifierades så var den faktiskt tvåspårig, runt hela stan. Rälsen har aldrig rivits upp utan dessa två spår går fortfarande att upptäcka. Åtminstone på de ställen där man har möjlighet att se den forna linjen eller rent av ta sig ner på spårområdet. För de senaste åren har staden fått upp ögonen för det historiska och i synnerhet det ekologiska värdet av denna bortglömda lilla värld.

Alltså finns det numera olika långa sträckor som byggts om till promenadstråk. Det är parkförvaltningen som ansvarar för skötseln och som kontinuerligt försöker öppna upp nya delar av spårområdet för allmän beskådan. Till glädje inte bara för invånarna i staden utan även för oss tåg-tokar som är förälskade i gamla spår där ingen åkt på en herrans massa år. Under min vistelse i Paris promenerade jag drygt tre kilometer genom fyra olika sträckningar av dessa nyetablerade järnvägsparker.

I dagsläget finns det tretton sträckor av väldigt olika längd där man har anordnat dessa parker på och längs med PC"ns gamla banvallar. Den längsta är nästan två kilometer medan den kortaste biten bara är tvåhundra meter. Den sammanlagda längden på de öppna vandringsstråken är ungefär nio kilometer. Det är alltså nästan en tredjedel av PC"ns totala längd som man numera kan besöka till fots. Det finns ytterligare projekt på gång för att öppna upp nya delar men av olika orsaker blir detta allt mer komplicerat. I alla väderstreck finns partier av banan där spåren fortfarande är sammanbundna med det nuvarande järnvägsnätet och dess olika stationer. Av säkerhetsskäl måste dessa partier av banan naturligtvis hållas stängda. Samma sak gäller de många tunnlarna, varav några är upp mot en kilometer långa.

Man frågar sig naturligtvis hur det är möjligt att det mitt inne i en storstad fortfarande går att finna så mycket orörd mark. Varför det vanliga rivnings- och byggnadsraseriet inte drabbat dessa oaser. En av anledningarna är linjens topografi, den löper nästan aldrig i marknivå. Antingen går spåren nergrävda i en sorts ravin eller också är de upphöjda på vallar eller viadukter. Detta har lyckligtvis gjort det nästan omöjligt för stadsplanerarna att utnyttja dessa avlånga stråk, inte ens för att bygga nya gator. Sedan fanns alla dessa stationer som man av byggnadshistoriska skäl inte fick röra. De låg där som vakthundar mot alla de som eventuellt ville bygga något nere på spåren.

Idag har Paris stad anammat ett stort miljömedvetande. Något som gör att det viktigaste motivet till att så långt som möjligt bevara den gamla järnvägen faktiskt är den biodiversitet som ryms i dess orörda vildmark. När jag vandrade längs spåren fick jag nästan en känsla av att bli förflyttad till en djungel. Växtligheten var så fantastiskt frodig och stadens envisa brus dränktes i fågelsång. För att inte tala om alla djur och odjur som trivdes i denna övergivna ödemark. Bara ett exempel, i en av tunnlarna bor norra Frankrikes största koloni med en ovanlig art av fladdermöss.

Till sist skall jag försöka att kronologiskt och i väldigt generaliserande ordalag sammanfatta denna lilla historia om en järnväg som dog, men som likt Törnrosa väcktes till liv och vaknade upp som en spårväg. Det var en gång en försvarsmur runt Paris som existerade mellan 1844 och 1929, då de sista resterna revs. Innanför muren gick en militärgata som ganska snart ansågs obsolet. För att snabbt kunna omplacera soldater och krigsmateriel byggde man istället en alldeles rund järnvägslinje ännu lite närmre stan. Den stod klar 1861 och trafikerades ända fram till 1952.

I slutet av 1800-talet hade vi alltså fyra ringar runt Paris. Utifrån sett var det först den osynliga stadsgränsen från 1860, sedan kom det stora försvarsverket med sin höga mur, sedan en mindre lyckad försörjningsväg och längst in mot staden den nya järnvägslinjen. Ett av baron Haussmans många projekt var att bygga en ringled av breda boulevarder på den utnyttjade marken mellan muren och tågbanan. Samma sorts breda vägar som han med långa raka pennstreck redan hade planerat genom Paris stadskärna. I början av 1900-talet fullbordades denna ring av boulevarder, samtidigt som man började riva stadsmuren.

År 1934 slopades persontrafiken på järnvägen och istället öppnades en busslinje längs med de alltmer populära boulevarderna. Då hade vi alltså till att börja med fortfarande samma stadsgräns, innanför den en stor ödemark där muren en gång hade stått. Sedan kom en bred bilväg runt hela stan och längst in en nästan

nedlagd järnväg. Den fyrtio meter breda bilvägen blev efter ett tag otillräcklig och mellan 1958 och 1973 använde man stora delar av det forna murområdet till att bygga den enorma motorväg som fortfarande omringar Paris. Och vars sträckning är nästan identisk med stadens geografiska gräns.

Nu kommer vi äntligen fram till pudelns kärna, spårvagnarna. I början av 2000-talet fick man den goda idén att använda de gamla boulevardernas gräsbevuxna mittstråk till att bygga en ny, snabb och tystgående ringlinje med spårvagnar. Samtidigt började man förvandla den nedlagda järnvägslinjen till världens mest avlånga stadspark. Så idag har vi en motorväg som går längs med stadsgränsen. Sedan en spårvagn som går mitt i en bred boulevard. En linje som på många sätt har ersatt den gamla järnvägen. Och längst in mot stan en före detta banvall som numera delvis fungerar som ett parkområde. Visst är detta en bra historia, med ett förhållandevis lyckligt slut. Även om "La Ceinture" aldrig kommer att återuppstå så kunde det varit värre.

Nu tror jag att jag har sagt nästan allt. Jag kan fortsätta att berätta hur länge som helst om en massa trevliga ställen som vi besökt men någonstans får det vara nog. Jag skall bara avsluta med en för turister helt okänd takbar i det 11:e arrondissementets tråkigaste och mest anonyma kvarter. Stället hette "Le Perchoir Roof-top Skybar" och låg som sig bör på taket av en sju våningar hög övergiven fabriksbyggnad. Möjligen hade det tillverkats kvinnliga underkläder i lokalerna men det har jag inte lyckats bekräfta. Det enda som numera rörde sig i de sju bottenvåningarna var den minimala och skraltiga hissen som efter ett tag faktiskt lyckades ta oss upp på taket.

Där fick vi en helt storslagen vy över Paris takåsar. Eftersom vi befann oss i de östra stadsdelarna hade vi hela staden för våra fötter samtidigt med en väldigt vacker solnedgång längst bort i väster. Vi tog varsitt glas vin och satte oss och beundrade utsikten. Vi var klart äldst av alla besökare, medelåldern låg runt tjugofem och alla tillhörde lokalbefolkningen. Eftersom vi själva hade passerat sjuttio kan man säga att ålderskillnaden var enorm. Men det var inget som störde varken oss eller någon annan. Vi hade rätt att vara där vi var och vi njöt av varenda sekund. Det var en av de vackraste solnedgångar jag någonsin sett, dessutom med utsikt över en av världens vackraste städer. Jag tror jag skall sluta berättelsen med denna vy på min närhinna. Ett kort ögonblick då livet inte kunde vara så mycket bättre.

Museer och utställningar :

- 7/5 Musée Art Moderne - Matisse et Marguerite (+ permanentutst. och gigantisk murmålning av Dufy - Elektricitet)
11/5 Musée Luxembourg - Tous Léger (Léger, Niki St. Phalle, Keith Haring, Roy Lichtenstein, BEN)
13/5 Musée Orsay - Peuple du Nord (Christian Krogh) Art est dans la rue (Toulouse Lautrec, Steinlen)
15/5 Musée d'Architecture, Trocadero - Le mur de Berlin, Le monde divisé
17/5 Bibliothèque Mitterand 13:e - Gébé - un génie du dessin de presse (Charlie Hebdo mm)
21/5 Centre Pompidou - Suzanne Valadon (Valadon, Utrillo)
21/5 Tour St. Jacques - fotoutställning längs staketet runt parken (Gérald Bloncourt)
22/5 Guimet Ièna - Bronzes Rouyeaux d'Anchor (Khmerkonst + permanentutst.)
24/5 Musée Maillol - Robert Doisneau (+ permanentutst.)
31/5 Musée Rodin - Trädgården (+ perm.utst.)
3-4/6 Musée Carnavalet - Histoire du Paris, permanentutställning (2 dar)
4/6 Institut Suédois Hotel de Marle Rue Payenne 3:e - Barbro Östhlin, Keep Smiling Pontus Hulthén (+ perm.utst.)

Annan kultur :

- 6/5 JEFFREY LEWIS & the BOLTS (+ the Tommy Crystal) - Supersonic Records
8/5 THE BRACKNELL (+ Bruit Bleu) - Supersonic Club
12/5 bio "All these small things" - Nation (Cilian Murphy)
28/5 CLAIRE DAYS (+ Blondino) - Le Hasard Ludique
29/5 bio "La venue de l'avenir" - Nation (Cecile de France)
02/6 ESTHER ROSE (+Domino Lewis) - Supersonic Records

Matställen :

6. Bistro Darsy, Menilmontant 20:e (korv med mos plus rädisor)
7. Cantine Russe Av. New Your 26, 16:e (rödbetssoppa)
7. Harry's bar Rue Daunou 5, 2:a (Cocktail & Champagne)
7. Origini Rue Charonne 85, 11:e (hemlagad pasta m. kräftsås, grisfilé, Etna-vin)
8. Le Cadoret Rue Pradier 1, 19:e (inlagd gurka, fläskbitar m. potatis och morot)
10. L'Iliade Rue Belleville 59, 19:e (meze, lammgryta)
11. Bistro Polidor Rue Mr le Prince 41, 6:e (terriner, ankkött m. potatismos)
13. Brasserie Mollard Rue St. Lazare 115 8:e (St. Jacques, torskrygg, Chenin Blanc Anjou)
16. La Cantina Boul. Menilmontant 20 20:e (pizza)
17. Bistro Périgord Rue St. Jacques 5 5:e (confit de canard)
17. Le Perchoir Skybar Rue Crespins du Gast 18 11:e (vin)
20. Au Trou Gascon Rue Taine 40 12:e (bouillon froid, poulet, Croze-Hermitage)
22. L'Avant Comptoir du Marché Rue Lobineau 14 6:e (vinbar, terrine, bläckfisk, Colombar+Côte-du-Rhône)
23. Caboulot Rue Caulaincourt 123 18:e (terriner, risotto aux crevettes)
24. Bistro L'Oreillon Rue l'Oreillon 35 11:e (korvplanchette, vin)
24. Aux Petits Curieux Rue Sambre-et-Meuse 27 10:e (gravlax på quinoa dillgrädde, gigot d'agneau, St. Amour, Oban)
26. Bouillon République Bd, du Temple 39 3:e (escargots, foie du veau, haricots, purée de pommes de terre)
28. Lou Cantou Cité d'Antin 35 9:e (gravlax, torskrygg + ratatouille)
31. Bistro du Dôme Rue du Delambre 1 14:e (krabbsallad, risotto vongole, Chablis)
3. Bofinger Rue de la Bastille 5-7 4:e (ankterriner, fish&chips, kolja, tartarsås, chokladdessert, Riesling)
4. Bistro Le Sancerre Rue des Archives 87 3:e (stekt sar-filé, skocka och ärtpuré, chockladmousse, Sancerre)

Sevärdheter :

- Mouzaia-Danube-kvarteren 19:e
Père Lachaise-kyrkogården
Montmartre-kyrkogården
Eglise St. Séverin
Eglise St. Etienne du Mont
La Defense-kvarteren
Square René Viviani
Frihetsgudinnan på udden av Île aux Cygnes
Marché des Enfants Rouges Rue de Bretagne
Basilique de Saint-Denis
Parc George Brassens
Saint-Vincent-kyrkogården, Montmartre
Buttes aux Cailles-kvarteren 13:e
Parc du Saint-Cloud
Eglise Saint-Léon
Charonne-kyrkogården (Paris minsta)
La Campagne à Paris-kvarteren, Rue Jules Siegfried-rue Irène Blanc 20:e